

UiO • Det juridiske fakultet

Barns personvern i forhold til foreldres publiseringer på Facebook.

Kandidatnummer: 651

Leveringsfrist: 25.november 2013

Antall ord:15450

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
1.1	Tema	3
1.2	Problemstillinger	4
1.3	Definisjoner	5
1.3.1	Facebook	5
1.3.2	Begrepet "barn"	5
1.3.3	Begrepet "personvern"	6
1.4	Avgrensninger	7
1.5	Kilder og metoder	8
1.5.1	Menneskerettskonvensjoner	8
1.5.2	Norske rettskilder	11
2	GJELDENE RETT	13
2.1	Barnekonvensjonen	13
2.2	Barneloven	20
2.3	Åndsverksloven	23
3	PERSONVERN	26
3.1	Generelt om personvern	26
3.2	Samtykkekompetansen	27
3.3	Personopplysningsloven § 11 tredje ledd	28
4	VEILEDNING FRA DATATILSYNET OG FORBRUKEROMBUDET	30
4.1	Samtykke	31
4.2	"Særlig varsomhet"	32
4.3	Gjenkjennbare bilder	33

5. EN VURDERING AV TILTAK FOR STYRKING AV BARN	
PERSONVERN	35
5.1 Totalforbud mot offentliggjøring	35
5.2 Sletting av bilder	38
5.3 Frata foreldrene retten til samtykke	40
5.4 Presisering av samtykkekompetansen	41
5.5 Straffbare krenkelser	45
5.6 Klageadgang etter barnekonvensjonen	47
5.7 Bevisstgjøring	49
 6 AVSLUTNING	 52
 7 LITTERATURLISTE	 54

1. INNLEDNING

1.1 Tema

Eldre lovgivning i Norge omtalte tidligere forholdet mellom barn og foreldre som foreldremyndighet eller foreldremakt i motsetning til i dag hvor vi ofte taler om foreldreansvaret. «I eldre tid var foreldrenes rettigheter overfor barna særdeles omfattende, og straffen var streng hvis barna satte seg opp mot foreldreautoriteten. Barnemishandling ble det derimot sett mildt på. En lov¹ fra 1891 som ga foreldrene rett til straffritt å gi barna en «maadeholden legemlig Revelse» ble opphevet så sent som i 1972. Først i 1987 fikk barneloven et uttrykkelig forbud mot å utsette barnet for vold eller annen behandling som fører til at barnets fysiske eller psykiske helse blir utsatt for skade eller fare.»²

I dag derimot har foreldrene en plikt til å ha omsorg for barnet og en rett til å bestemme for det i personlige forhold jf. Barneloven § 30. Foreldrene skal bruke sine rettigheter for å bidra til å sikre hva som er barnets interesser og behov, det er ikke interesser som er gitt foreldrene på grunn av deres subjektive behov.

I dagens samfunn blir og er sosiale medier en stadig større del av hverdagen til mange mennesker og utviklingen både teknologisk og sosialt ser ut til å fortsette i stort tempo. De etiske grensene for hva som er akseptabelt ser ut til å presses. Bilder og ytringer blir lagt ut og delt i ulike medier. Det er mange som ikke tenker på konsekvensene av å la allmennheten få et såpass stort innblikk i privatlivet. Et bilde eller en ytring som blir lagt ut på nett kan fort bli delt til flere tusen mennesker eller det kan havne i hendene på feil person hvor bildet kan bli misbrukt. At et voksent menneske velger å dele livet sitt i flere bilder og ytringer får den voksne ta ansvaret for, men kan foreldre legge ut bilder og ytringer av sine mindreårige barn – eller kan en forelder i klassen legge ut bilder av elever fra en klassefest eller klassetur?

---

¹ Lov 25.februar 1972 nr. 3

² Barn og Foreldre. 7 utgave av Peter Lødrup og Lucy Smith. Side 97 §5 – Foreldreansvaret.

Det er et tema som er svært aktuelt ettersom sosiale medier stiger i antall brukere og blir stadig en større del av hverdagen til mennesker i alle aldersgrupper. Bilder og ytringer som blir delt med andre brukere på nettet kan være vanskelige å fjerne i ettertid. Hva vil dette barnet tenke når det blir eldre og kanskje finner disse bildene av seg selv.

Jeg ønsker å se nærmere på hvilken beskyttelse regelverket gir for barns privatliv, og om denne er god nok. Jeg kommer også til å behandle reglene om personvern i et kapittel for seg selv og ikke under gjeldende rett, grunnen til at jeg velger å gjøre det er for å synliggjøre personopplysningsloven § 11 tredje ledd ekstra med tanke på at det er et nytt ledd i bestemmelsen.

1.2 Problemstillinger

Jeg vil i oppgaven fokusere på barn i det hverdagslige bildet, hvor foreldre legger ut såkalte «uskyldige» bilder og ytringer av barnet på Facebook. Det knytter seg en del ulike problemstillinger til dette temaet som jeg vil ta for meg. Problemstillingene jeg skal omhandle er om foreldre/foresatte har full rådighet til å legge ut bilder og publisere ytringer av eget barn i sosiale medier, altså hva gjeldende rett sier om dette. Jeg skal også redegjøre for regelverket når det gjelder hva foreldre publiserer om andres barn på Facebook.

Det andre hovedspørsmålet er om regelverket beskytter barnets rett til privatliv godt nok.

Ett av hovedprinsippene i Barnekonvensjonen er hensynet til barnets beste. Dersom man legger ut bilder og ytringer av barn i sosiale medier, kan dette være en handling som man foretar seg for å stille seg selv og barnet i et bedre lys ved å vise andre hvor fint man har det.

1.3 Definisjoner

1.3.1 Facebook

Facebook³ er et sosialt nettsted på internett som ble opprettet i 2004. På Facebook lager man en egen brukerprofil som er personlig, hvor man blant annet kan dele videoer, bilder og ytringer. Hver person har sin egen brukerprofil og via disse kommuniserer man med hverandre, kommenterer og «likes» hverandres bilder og deler annen informasjon.

Man kan selve velge hvem man vil ha som «venner». Med «venn» sikter jeg til andre brukere, man kan bestemme om man vil godta venneforespørsler eller avslå.

På Facebook kan man også velge hva slags tilgang andre skal ha til din brukerprofil, man kan for eksempel blokke ut enkelte personer slik at de ikke får tilgang til bildene dine. Man kan også opprette egne grupper hvor man selv bestemmer hvem som skal være medlem av gruppa, her kan man blant annet legge ut informasjon eller opplysninger som man ikke vil at andre skal se.

1.3.2 Begrepet «barn»

Jeg vil i denne oppgaven ta sikte på å redegjøre for «barns» personvern. Etter barnekonvensjonens artikkel 1 menes med «barn» ethvert menneske under 18 år. Begrepet «barn» kommer også frem i vergemålsloven § 8 og her stadfestet det at personer som ikke er fylt 18 år er mindreårige.⁴I forarbeidene til vergemålsloven heter det «barn og unge under 18 år regnes som mindreårige etter vergemålsloven.»⁵ Etter barnelovens § 30 er det foreldre som har en rett og plikt til å ivareta den mindreåriges interesser i personlige forhold.

---

³ <http://www.sigvekommedal.com/facebook-the-basics-%E2%80%93-et-sosialt-nettsamfunn-med-enorme-muligheter/> (Lest: 01.11.2013)

⁴ Lov 26 mars 2010 nr. 9 om vergemål §9.

⁵ Ot.prp.nr.110 (2008-2009) Om lov om vergemål (vergemålsloven) Kapittel 3 Vergemål for mindreårige.

1.3.3 Begrepet «personvern»

Personvern handler om retten ethvert menneske har til å ha sitt privatliv i fred. Kravet om respekt for egen integritet og menneskets ukrenkelighet og respekt fra andre mennesker er begreper som står sentralt når det er tale om personvern. Et grunnleggende element i personvernet er at den enkelte selv skal kunne kontrollere hva egne personopplysninger skal kunne bli brukt til, det vil si retten til å bestemme over egne personopplysninger i størst mulig grad.⁶

I denne oppgaven kommer jeg til å fokusere på enkeltmenneskets rett til privatliv. Retten til privatliv er forankret i EMK art 8 og SP art. 17 og artikkel 16 i barnekonvensjonen. EMK bruker i sin artikkel 8 uttrykkene «private and family life» som på norsk blir oversatt til privatliv og familieliv. Mens SP og barnekonvensjonen benytter begrepene «privacy, family, home or correspondence». Forskjellen mellom EMK og SP/barnekonvensjonen er at det EMK omtaler som «private life» bruker SP og barnekonvensjonen begrepet «privacy». Det er ikke blitt gjort forskjell på dette i den norske oversettelsen ettersom det her i både SP og barnekonvensjonen også blir brukt begrepet «privatliv». Lucy Smith uttaler seg i sin artikkel om Barns personvern⁷ følgende om dette: «det må i de fleste situasjoner antas å omfatte både personvern, personopplysningsvern og privatliv, og derved personvern i videste betydning». Hun viser også til i innledningen at det ikke er noen alminnelig enighet om innholdet i begrepet personvern. Men personvernet handler som sagt om retten ethvert menneske har til privatliv.

---

⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/personvern/hva-er-personvern.html?id=448290> Hva er personvern? (Lest: 30.08.2013)

⁷ Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106) Artikkel om Barns personvern av Lucy Smith.

1.4 Avgrensninger

Jeg vil i denne oppgaven ta sikte på barns personvern i forhold til foreldre som publiserer ytringer og bilder på Facebook av sine barn. Jeg vil også ta for meg situasjoner der foreldre publiserer ytringer og bilder av andres barn på Facebook. Jeg vil ta for meg bilder og ytringer som går under kategorien «uskyldige». Med det mener jeg hverdagslige bilder og ytringer, som noen kanskje ikke reagerer på ved første øyekast. Grunnen til at jeg har valgt å ta for meg Facebook, er fordi det er et stort nettsted som blir brukt over store deler av landet, hvor folk i alle aldre er ivrige på å dele bilder og ytringer.

I innledningen nevnte jeg kort at et bilde fort kan havne i feil hender og bli misbrukt av andre. Dette er et tema som jeg ikke vil gå videre inn på, ettersom dette faller utenfor oppgavens ordlyd. Jeg skal ta for meg situasjoner som omhandler barnets rettigheter i forhold til hva foreldre og foresatte deler i sosiale medier.

I forhold til samtykkekompetansen vil jeg heller ikke gå inn på situasjoner hvor det oppstår uenighet mellom foreldrene/foresatte eller de som har rett til å samtykke.

1.5 Kilder og metode

1.5.1 Menneskerettskonvensjoner

«Ved lov 21 mai 1999 nr. 30 ble den europeiske menneskerettskonvensjonen med protokoller, den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller inkorporert i norsk lovgivning.»

Etter Grunnloven § 100 c plikter staten seg til å respektere og sikre menneskerettighetene. Lovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett jf. § 1.⁸ «Loven skal bidra til å redusere den usikkerhet som i noen grad har hersket om menneskerettskonvensjoners rettslige stilling, øke kunnskapen om konvensjonene og signalisere menneskerettighetenes viktige plass i norsk retts- og samfunnsliv.»

De to konvensjonene, om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter inneholder svært få bestemmelser som går på barns rettsvern, med unntak er konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art. 17 som også omhandler enhvers rett til privatliv.

Etter den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8⁹ har enhver rett til et privatliv. Bestemmelsen gir en beskyttelse mot inngrep i privatliv og familieliv.

EMK artikkel 8 inkluderer hvert eneste individ, noe som vil si at den også gjelder for barn. I dommen¹⁰ *Reklos and Davourlis v. Greece* fra 2009 ble det tatt bilder av et nyfødt barn på en fødeklinikk av en profesjonell fotograf uten foreldrenes samtykke. Formålet med bildene var kommersielt, foreldrene fikk tilbud om å kjøpe dem senere. Det var i denne saken ikke snakk om offentliggjøring av bildene, men om fotograferingen og behandlingen av

---

⁸ «Lov 21 mai 1999 nr 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

⁹ Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Del 1.

¹⁰(EMD -2005-1234)

bildene i ettertid, fødeklubben ville ikke utlevere negativene til bildet til foreldrene. Her kom retten til at greske domstoler ikke tok tilstrekkelige skritt for å sikre barnets personvern «right to protection of his private life» noe som var i strid med EMK art. 8. Retten utdypet at «private life» var et vidt begrep som «encompassed the right to identity. It stresses that a person's image revealed his or her unique characteristics and constituted one of the chief attributes of his or her personality». Retten fremholdt her at et bilde er med på å avsløre barnets egenskaper som utgjør noe av de viktigste delene av det som er barnets identitet og personlighet, noe som derfor utgjorde en krenkelse av barnets personvern.

Lucy Smith skriver i en artikkel ¹¹ om barns personvern at «denne dommen er særlig interessant fordi den utelukkende bygger på barnets rett til beskyttelse av sin unike identitet; barnets beste trekkes ikke inn. Den viser også at personvernet gjelder fra dag én, også nyfødte har krav på beskyttelse av sin personlige integritet. I dette tilfellet dreiet det seg om beskyttelse mot å bli fotografert. Her var det en utenforstående som hadde tatt bildet uten samtykke fra foreldrene, og det var foreldrene som reiste krav på vegne av barnet.»

Som Lucy Smith skriver i kommentaren til dommen, er det at også nyfødte har krav på beskyttelse fra første stund. En interessant innvending her er da om denne beskyttelsen skal gjelde allerede fra det tidspunktet barnet er et foster i magen til moren. Det har blitt mer og mer vanlig at gravide publiserer ultralydbilder på Facebook. Ikke bare vanlige ultralydbilder, men også ultralydbilder som er i 3D. På disse bildene kan man tydelig se barnets karakteristiske trekk som avslører barnets egenskaper. Man kan her stille spørsmålet om barnets rett til privatliv også skal gjelde fra fosterstadiet. Det foreligger ikke noen rettskilder på dette temaet som jeg er kjent med, men det er en interessant og stadig mer aktuell problemstilling som jeg ville nevne kort i forhold til denne dommen.

---

¹¹ Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106)
Om barns personvern av Lucy Smith

FNs barnekonvensjon ble vedtatt av FNs generalforsamling 20. november 1989¹². Medlemslandene forplikter seg til å behandle barn i samsvar med reglene i konvensjonen. FNs konvensjon om barnets rettigheter er utformet med sikte på barns særlige stilling og behov. En konvensjon er rettslig bindende for de landene som ratifiserer den. I dag er det 193 land som har ratifisert konvensjonen, og den ble ratifisert av Norge 8. januar 1991.

Prinsippet om barnets beste kommer til uttrykk i barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1¹³. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle tiltak som gjelder barn. Hva som er det beste for barnet er noe som vil variere i enhver situasjon, men hovedgrunnlaget må være respekt for barnets fulle menneskeverd og integritet.

Barnekonvensjonen representerte en helt ny tankegang da den ble vedtatt av FNs generalforsamling i 1989, barnekonvensjonen legger vekt på at man må vise særskilt omsorg for barn, ettersom de har en fysisk og mental umodenhet som krever spesielle vernetiltak.¹⁴

FNs barnekonvensjon vedtok i 2011 en tredje tilleggsprotokoll som gir adgang til individuell klagerett, men den er ikke ratifisert.¹⁵ Den europeiske menneskerettighetsdomstolen ble opprettet i 1959 innenfor rammene til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. EMD behandler derimot klager fra enkeltmennesker i Europarådets medlemsland. EMD er den høyeste ankeinstansen for innbyggerne, og har i visse tilfeller overprøvd den norske høyesterett. Ettersom FNs barnekonvensjon ikke har en ordning med individuell klageadgang, føres det heller tilsyn med barnekonvensjonen som er basert på at statene har rapporteringsplikt til FN. Barnekomiteen er barnekonvensjonen sitt håndhevsorgan og ble dannet på bakgrunn av barnekonvensjonens art. 43. Barnekomiteen fører som sagt tilsyn gjennom rapporter som baserer seg på den nasjonale gjennomføringen av konvensjonen.

---

¹² Barnets rettigheter på barnets premisser - utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett

¹³ FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ratifisert av Norge 8 januar 1991.

¹⁴ Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge 2 utgave. Høstmølingen, Saga Kjørholt, Sandberg (red). Side 18.

¹⁵ Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge. 2. utgave. Høstmølingen, Saga Kjørholt, Sandberg (red.) side 23.

Barnekomiteen avgir også generelle kommentarer der den uttaler seg om tolkningen av konvensjonen.¹⁶

1.5.2 Norske rettskilder

Når jeg skal ta for meg barns rettsvern i forhold til foreldres publiseringer på Facebook, vil jeg ta i bruk ulike rettskilder, jeg vil dermed ta i bruk vanlig juridisk metode for tolkningen av disse rettskildene.

Lov om barn og foreldre (barnelova) trådte i kraft 01.01.1982. Barneloven gjelder for barn under 18 år. Barneloven er med på å sikre barns rettigheter, samtidig som den stiller krav til foreldres plikter overfor barnet. En annen lov som er relevant for denne oppgaven er Lov om behandling av personopplysninger – LOV-2000-04-14-31. Personopplysningsloven har som formål å sørge for en beskyttelse av den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger. Jeg vil også nevne Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. – LOV-1961-05-12-2. Åndsverkloven har til formål å verne om og oppmuntre til produksjon av åndsverk. Åndsverk er en uttrykksform som brukes om «litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttrykksmåte [...]» jf. § 1 andre ledd. Et åndsverk kan for eksempel være et musikkverk, noe som fremkommer av § 1 andre ledd 6).

Jeg kommer til i drøftingen av barns rettsvern i forhold til foreldres publiseringer på Facebook, å ta i bruk odelstingsproposisjoner¹⁷ (Ot.prp.). Odelstingsproposisjoner blir benyttet når regjeringen foreslår nye lover, endring av eksisterende lover eller ved opphevelse av lover. Det er også greit å merke seg at ved en behandling av lovsaker deler Stortinget seg inn i Odelsting og Lagting. Men ettersom det ble foretatt en Grunnlovsendring¹⁸ som

---

¹⁶ NOU 2008: 15. 7.2.4 Barnekomiteens tolking av barne-konvensjonen

¹⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp.html?id=495> (Lest: 05.09.2013)

¹⁸ <http://www.stortinget.no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Forsidenyheter/2008-2009/Nylovbehandling-i-Stortinget/> (Lest: 03.09.2013)

ble vedtatt 20 februar 2007 ble ordningen mellom de to avdelingene Odelsting og Lagting opphørt. De nye betegnelsene for lovforslag fra regjeringen er nå Prop.L som er proposisjon til Stortinget med forslag til lovvedtak. Og Prop.LS som er proposisjon til Stortinget fra regjeringen med forslag om lovvedtak og stortingsvedtak. Dersom det kun er et forslag med stortingsvedtak fra regjeringen til Stortinget, heter det nå Prop.S. Med denne nye ordningen ble det også innført at representantene kan fremme lovforslag. Lovbehandlingen ble endret i Stortinget 1. oktober 2009. Det er også viktig for drøftelsen min av problemstillingen at jeg tar i bruk såkalte NOUer. NOU står for Norges offentlige utredninger, her er det regjeringen eller et departement som nedsetter utvalg og arbeidsgrupper som utreder forskjellige forhold i samfunnet vårt.¹⁹

Jeg kommer også til å ta i bruk en veiledning utarbeidet av Datatilsynet og Forbrukerombudet, denne veiledningen omhandler barn og unges personopplysninger med retningslinjer for innhenting og bruk.²⁰

---

¹⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dok/nouer.html?id=1767> (Lest: 03.09.2013)

²⁰ http://www.forbrukerombudet.no/asset/1507/1/1507_1.pdf Veiledning utgitt av Forbrukerombudet og Datatilsynet. Barn og unges personopplysninger: med retningslinjer for innhenting og bruk.

2 GJELDENE RETT

2.1 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1 sier «Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

Barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 er en generell bestemmelse som vil være et viktig utgangspunkt videre når jeg skal vurdere barns rettsvern.

Barnekonvensjonen artikkel 3 legger plikter på staten både til å lage lover som er til barnets beste og til å bruke barnets beste i den enkelte sak. Det er ikke foreldrene som er bundet av artikkel 3, men staten.²¹ Barnekonvensjonen artikkel 3 forplikter dermed staten til å lage lover som er til barnets beste. Barnets beste er et generelt prinsipp som alltid skal bli tatt i betraktning ved alle handlinger som omhandler barnet. Etter barnekonvensjonens artikkel 18 er det foreldrene som har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal ligge til grunn for oppdragelsen, det vil si at foreldrene også forutsettes å handle ut fra barnets beste.

Når en mor eller far legger ut et bilde av barnet sitt på Facebook, er det foreldrenes oppgave å vurdere om man skal legge ut bildet, dersom barnet er for lite til å danne sin egen mening noe som kommer frem i barnekonvensjonens artikkel 12. Når man skal legge ut bilder er det viktig å tenke over om det er til barnets beste. Hva som ligger i å være det beste for barnet er en vurdering som må foretas i enhver situasjon, dette er noe som kan forandre seg i ulike situasjoner og i tid. Det som er naturlig i dag, kan om noen år oppfattes som usede- lig eller provoserende. Bare for noen år siden var det naturlig at kvinner solte seg toppløse og få reagerte på slike bilder. I dag er dette endret, samfunnet har blitt mer konservativt og

---

²¹ Committee on the Rights of the Child – General Comments. No. 14 The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration art. 3 para. 1.

ikke minst de yngre kvinnene har en annen holdning til hva de opplever som riktig enn sine mødre og bestemødre. Når en liten gutt på fem måneder blir tatt bilde av sin mor, legger hun ut stolt et bilde hvor man kun ser ansiktet og litt av overkroppen til barnet. Dette er det man kan oppleve som et «søtt og uskyldig babybilde» Men på hodet til denne lille gutten har han fått et rosa pannebånd med en stor gul blomst, flere som kommenterer dette bildet spør om gutten har byttet kjønn. Dette som var sett på som noe festlig og fargerikt av guttens mor, kan være ubehagelig for gutten i senere alder og kanskje ikke like morsomt som moren der og da syntes det var å fremstille ham som en liten jente. Eller eksempelet hvor en mor legger ut et bilde av sin ett år gamle datter på Facebook. På bildet har hun en søt rosa kjole og bildet er fint, men når man studerer fotografiet mer nøyaktig ser man at kjolen hennes har sklidd ned av skulderen slik at man ser den ene brystvorten hennes. Når man fokuserer på dette endrer bildet raskt karakter. Som Lucy Smith nevner i sin artikkel²² om barns personvern er det forskjell på bilder som blir lagt delt, «er det hyggelige familiebilder hvor barna er godt påkledd og ikke så synlige kan et forbud virke drastisk». Etter Barnekonvensjonen art. 16 skal «ingen barn utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv ...» eller «for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme.» Artikkel 16 gir en eksplisitt beskyttelse av alle barns rett til privatliv. Etter barnekonvensjonen artikkel 16 skal staten sørge for at alle barn blir beskyttet mot ulovlig angrep mot sin ære eller sitt omdømme. Barnets rett til privatliv gjelder i alle situasjoner inkludert innad i familien.²³ Det vil si at barnekonvensjonen også må antas å gjelder i situasjoner hvor barnet får krenket sitt privatliv på internett, ettersom den gjelder «urettmessig offentliggjøring av bilder og trykk»²⁴

Det med at et barn ikke skal bli utsatt for «vilkaerlig innblanding» i sitt privatliv vil si at det her foreligger et forbud mot vilkaerlighet, altsaa tilfeldigheter.

---

²² Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106)

²³ Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child s. 203.

²⁴ Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106) av Lucy Smith.

Det foreligger også et forbud mot «ulovlig innblanding i sitt privatliv» eller «ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme. Det må her foretas en vurdering i den enkelte situasjon for å kunne konstatere om det foreligger en «ulovlig innblanding» i barnets privatliv. Den siste tiden har mange mennesker i Norge fulgt en far og hans syke barn på Facebook. Helt siden datteren var 3 år og fikk påvist hjernesvulst har han valgt å dele informasjon om datteren sin gjennom ytringer og bilder. Han har lagt ut statusoppdateringer i forhold til helsen til jenta, og bilder som viser den lille jenta liggende i sykesengen koplet til ulike maskiner. Hans profil på Facebook følges av over 85 000 personer. Grunnen til at faren ønsket å dele all denne informasjonen i datterens kamp mot kreft var blant annet fordi han fant en trøst i å skrive²⁵. Thomas Wold som er stipendiat ved Psykologisk institutt ved NTNU har forsket på normer og moral i sosialmediebruk, han mener at åpenheten kan være med på å fjerne tabuer: «Død og sykdom har vært gjemt bort i samfunnet vårt. Vi har vært opptatt av hvor friske og vellykka vi skal være, men så viser det seg at virkeligheten ikke er slik.» sier han i et intervju med NRKs Østlandssendingen.

Selvfølgelig kan det være positivt og viktig å bryte et slikt tabu om død og sykdom. Men her er det snakk om en jente som har fått sensitive opplysninger om seg selv delt på internett i flere år, allerede fra hun var 3 år. Etter personopplysningloven § 2 framstår ytringene til faren som en sensitiv personopplysning ettersom det omhandler jentas helseforhold.

Denne faren har blitt rost av flere tusen mennesker for sin åpenhet og at de har fått muligheten til å bli en del av denne jentas reise gjennom sykdom og død. Men ut ifra hva jeg har sett er det ikke noen som har stilt spørsmål om det her foreligger et brudd på denne jentas rett til privatliv. Som sagt tidligere har alle barn rett på et privatliv etter barnekonvensjonens artikkel 16, noe staten er forpliktet til å følge. Opplysningene som har blitt delt er av en såpass privat og sensitiv karakter at det må stilles spørsmål ved om det her har blitt handlet i strid med barns rett på privatliv. Ikke bare er det faren som har publisert bilder og ytringer om jenta, men media har også vist en omfattende interesse for saken. Pressen har

---

²⁵ http://www.nrk.no/ostlandssendingen/_fjerner-tabuer-om-doden-1.11351960 (Lest: 13.11.2013)

en plikt til å følge etiske normer som følger av Vær varsom plakaten²⁶, her utdypes det at «når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan ha å si for barnet, noe som også gjelder når foresatte har samtykket til eksponering». Lucy Smith skrev i sin artikkel²⁷ om en lignende situasjon hvor Dagbladets *Magasinet* skrev en artikkel om et barn med uklar kjønnsidentifikasjon. Her konkluderte Lucy Smith med at artikkelen var i strid med barnekonvensjonen. Årsaken til det var at hun mente at det var opplysninger av så privat og sensitiv natur. Hun mente videre at foreldrene ikke hadde adgang til å samtykke til offentliggjørelsen av bildet og personopplysningene. Hun skrev at «visse personvernspørsmål som er av så personlig karakter at ingen andre enn personen selv skal kunne tillate offentliggjøring. Hvis ikke et barn har en slik grad av modenhet, kan offentliggjøringen dermed ikke skje». Selv om dette er to ulike saker, vil jeg si at begge tilfellene inneholder en så personlig karakter at de kan sammenlignes. Når media har omtalt denne lille jenta, har de utlevert svært sensitive personopplysninger om henne.

I EMK art.10 første ledd blir det fastslått at «enhver har rett til ytringsfrihet». Videre sier første ledd at «denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep og uten hensyn til grenser». Ytringsfriheten som er nedfelt i EMK art. 10 har et generelt vern av ytringer, vernet for ytringer gjelder uansett form og innhold. I et demokratisk land som Norge står ytringsfriheten sterkt, man skal kunne si og skrive det man mener. Faren til denne jenta har en rett etter EMK art. 10 første ledd til å kunne si det han mener om sin egen situasjon i forhold til det å ha en syk datter, men når han da gjør det på en måte som blottlegger jentas privatliv, kan man vurdere om det her foreligger en begrensning i hans ytringsfrihet. Ytringsfriheten kan bli underlagt begrensninger som EMK art. 10 andre ledd fremstiller. For å kunne begrense ytringsfriheten må begrensningen enten være foreskrevet ved lov eller den må ivareta et av hensynene som er nevnt i andre ledd eller til sist at innskrenkingen er nødvendig i et demokratisk samfunn.²⁸ I

---

²⁶ Vær varsom-plakaten, sentrale etiske retningslinjer for norsk presse (trykt presse, radio, fjernsyn og nettpublikasjoner), vedtatt av Norsk Presseforbund.

²⁷ Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106)

²⁸ NOU 1995: 10 Reformen innen injurielovgivningen

dette tilfellet kan man vurdere om en begrensning av ytringsfriheten til faren kan måles opp mot hensynet «om å verne andres omdømme eller rettigheter» etter EMK art. 10 andre ledd. I St. meld nr. 42 (1999-2000) blir det sagt «Henvisningen til andres omdømme eller rettigheter innebærer at ytringsfriheten må tåle visse innskrenkninger for å ivareta andre individuelle rettigheter som for eksempel retten til respekt for privatliv og familieliv etter EMK art. 8.»²⁹ At faren ved å fortelle om sin situasjon er med på avdekke et tabubelagt område som Thomas Wold kalte det er et viktig moment i forhold til ytringsfriheten.

Om det har vært til barnets beste å publisere disse opplysningene er jeg litt betenkelig rundt, jenta har selvfølgelig fått masse positiv oppmerksomhet og brev sendt til seg i posten, som ifølge faren er noe hun har satt stor pris på. Men på den andre siden har hun fått livet sitt totalt blottlagt på Facebook. Respekten for retten til privatliv var en av begrensningene som kan innskrenke ytringsfriheten. I tillegg må man foreta en vurdering av hva som er viktig, å få opplyst et emne som har blitt sett på som tabu, eller beskytte jentas rett til privatliv. I dette tilfellet har faren et moment om tabu som kan gjøre at avveilingen er interessant ved at allmennheten får et innblikk i hvordan er å leve med et sykt barn i huset, men i de fleste tilfeller hvor det blir publisert bilder på Facebook blir det som regel gjort i interesse hos foreldrene fremfor etter hva som er av interesse for barnet.

I flere situasjoner ser man foreldre som ytrer meninger om barnet sitt på sosiale medier, ofte kan det være søte og små uskyldige kommentarer som: «I dag har vi hatt en fantastisk dag i dyreparken, Theo koste seg masse», men til tider er det også foreldre som legger ut både kritiske og litt mer negativt ladete ytringer som: «Nå har ungen igjen tegnet ned alle veggene, nå er jeg lei!». Disse to ytringene har et helt ulikt innhold, men er det greit å publisere slike ytringer som omhandler egne eller andres barn? Ofte legges slike negativt ladete ytringer ut på sosiale medier for å få støttemeldinger og «likes» fra andre mødre eller fedre som «føler med dem». Her kan man komme i situasjoner hvor barna i noen tilfeller rett og slett kan bli hengt ut av sine foreldre. Barna er ofte så små at de ikke forstår hva foreldrene skriver om dem, ellers så kan det være at foreldrene gjør dette bak ryggen til barna.

---

²⁹ St. meld nr. 42 Avsnitt: 4.3 Kort om EMK artikkel 10

Som sagt tidligere følger det av Barnekonvensjonen artikkel 3 at «barnets beste» er et grunnleggende hensyn i alle situasjoner som omhandler barnet. Staten er forpliktet til gjennom konvensjonen å lage lover som er til barnets beste. At foreldrene har en ytringsfrihet etter EMK art. 10, men barnet har også en rett på privatliv og hensynet til «barnets beste» må bli ivaretatt. Ettersom ytringsfriheten i slike tilfeller krenker barnets rett til privatliv, vil jeg si at grunnlaget for å kunne innskrenke ytringsfriheten etter EMK art. 10 andre ledd er oppfylt. Her må man verne om barnets rett til privatliv og hva som er det beste for barnet, det veier tyngre enn av at foreldre kan si sin mening om barna som faktisk i visse sammenhenger krenker dem på Facebook.

Ytringer og sensitiv informasjon som legges ut, vil også kunne skape et dilemma i forhold til barnets rett til privatliv. I noen situasjoner har foresatte lagt ut svært sensitiv informasjon som for eksempel omhandler konflikter i forhold til skole eller barnevernet. At slik informasjon blir delt med andre brukere på nett, kan utsette barnet for «vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv». Problemet her er at det er foresatte som selv velger å publisere innholdet.

Etter Barnekonvensjonen artikkel 16 kan «ingen barn utsettes for ulovlig angrep mot sin ære eller omdømme». Med «ulovlig angrep» sikter man blant annet til tilfeller hvor barnet blir utsatt for situasjoner som kan være krenkende for barnet og som strider mot barnets rett til privatliv hvor deres ære og omdømme blir brutt. Ved at foreldre deler kritisk eller negativt ladet ytringer kan man si at de kan være med på å sette sine barn i et dårlig lys, noe som kan gi dem et dårlig omdømme, enten med en gang i i for eksempel barnas omgangskrets eller senere i livet. Mange foreldre som gjør dette tenker mest sannsynlig ikke på konsekvensene det kan føre med seg. Og ikke minst konsekvensene fram i tid kan det jo være vanskelig å vurdere fordi man heller ikke kjenner rammene publiseringen da settes inn i. For når de der og da legger ut bilde eller ytring har de kanskje et behov for å ytre seg slik at de kan få litt sympati fra sine venner, uten å tenke på hva barna måtte mene eller hvordan de fremstiller sine egne barn.

Når man legger ut et bilde på Facebook viser man som regel frem barnets privatliv. Dersom en mor tar et bilde av treåringen sin i badekaret og så publiserer det på Facebook kan det da bli sett på som en «ulovlig innblanding»? Et barn som tar et bad er helt klart innenfor hva som er barnets privatliv, det er en handling barnet foretar seg, eller som noen andre utfører for dem når de er små, som regel i sitt eget hjem bak lukkede dører.

I artikkel 12 kommer det frem at «Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet». Bestemmelsen innebærer at man skal ha respekt for barnets egne meninger og at barnets mening skal høres og tillegges vekt som vedrører dennes situasjon. At et barn får lov til å være med på å bestemme saker som omhandler dem selv, kan være med på å skape en viktig følelse av likeverd for barnet. Ved anvendelsen av prinsippet må man ta utgangspunkt i det enkelte barnets behov og forutsetninger³⁰.

Etter barnekonvensjonens artikkel 12 antas det også at bestemmelsen gjelder saker som berører barnet generelt som for eksempel samtykke til personopplysninger, istedenfor kun barnets personlige forhold som fosterforeldre, skoler, sykehus osv.³¹ Bestemmelsen innebærer at man skal ha respekt for barnets egne meninger og at barnets mening skal høres og tillegges vekt som vedrører dennes situasjon. Retten for barnet til å uttale seg gjelder i alle forhold som omhandler han eller henne. Dette er en bestemmelse som vil ha en viktig betydning for samtykkekompetansen, ettersom barnets mening skal tillegges vekt. Samtykkekompetansen er noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven. Man skal høre barnet i forhold til saker som gjelder deres privatliv og personopplysninger, dersom barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter i saken, barnet kan som sagt danne seg et synspunkt dersom barnet er i stand til det i forhold til om barnet vil ha publisert et bilde på Facebook eller ikke. Her forplikter staten seg til å garantere for at et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet.

---

³⁰ Trude Haugli. Barnekonvensjonen barns rettigheter i Norge, side 53. Se Barneombudsmannen (2001) s 64.

³¹ Barn og foreldre. 7 utgave av Peter Lødrup og Lucy Smith s.188.

Et av de viktigste hensynene som barnekomiteen ønsker å understreke er at menneskerettighetene gjelder i like stor grad for barnet, og det er en av konvensjonens viktigste hensikter.³²

I en kommentar³³ skriver FNs barnekomite til Norge at de har vært bekymret i forhold til barnets rett til å bli hørt. Det er statens mål å sikre barn og unge får utøvet en større innflytelse i forhold til deres rett til å bli hørt. En undersøkelse viser at 82 prosent av kommunene i Norge har en ordning hvor barnet får en mulighet til å bli hørt, men at det foreligger en stor forskjell mellom de ulike kommunene over hvor vellykket dette har vært. Her ser man da at FNs barnekomiteen trekker frem viktigheten av barnets rett til å bli hørt.

2.2 Barneloven

Etter barneloven § 30³⁴ har de som har foreldreansvaret for barnet en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold. Det kommer også frem at foreldreansvaret skal utøves ut ifra barnets interesser og behov. Foreldrene har en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet, dersom barnet selv ikke har forutsetninger for å treffe riktige avgjørelser. Noe som også kommer frem i barnekonvensjonen artikkel 18. Etter barneloven § 31 skal foreldre etter hvert som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkter, høre hva barnet har å si før de tar avgjørelser som omhandler barnet. Dette gjelder uansett alder. Det skal legges vekt på barnets mening ut fra alderen og modenheten til barnet. Barnet skal alltid høres fra det er fylt 7 år, og fra fylte 12 år skal barnets mening tillegges større vekt. Frem til 2004 var grensen 12 år, men en endring i barneloven § 31 gjorde at aldersgrensen ble senket til 7 år. Selv om aldersgrensen nå er satt til 7 år, vil det ikke si at foreldrene ikke skal høre hva bar-

---

³² Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child side 149.

³³ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs53.htm> FNs Barnekomite kommentar til Norge (2010).

³⁴ Lov om barn og foreldre fra 01.01.1982.

net har å si før fylte 7 år.³⁵ I tillegg skal barnet etter barneloven § 33, også bli gitt en større selvbestemmelsesrett med årene frem til det fyller 18 år.

Etter barneloven § 30 har som nevnt de som har foreldreansvaret en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold. Dette foreldreansvaret skal utøves ut ifra barnets interesser og behov. Dersom det er snakk om et «uskyldig» bilde hvor barnet spiser en is med sin far kan jeg ikke se hvordan det skal krenke barnets interesser. Men dersom det er snakk om et bilde hvor barnet tar sitt første bad, helt naken, kan man her begynne å diskutere om dette bildet er lagt ut etter barnets interesser. Man må her foreta en konkret vurdering om det faktisk er greit at et slikt bilde publiseres, dersom barnet ikke selv kan samtykke til bildet. Det er flere hensyn som må bli tatt i betraktning. Det bildet som foreldrene kanskje ser på som søtt og uskyldig da barnet er et spedbarn, kan føles krenkende for barnet i en senere alder. Det er mange som ikke tenker over at det faktisk kan være vanskelig å få fjernet et slikt bilde helt og holdent, ofte så dukker slike bilder opp igjen, selv om det kanskje har blitt slettet. Dette kan være fordi andre har delt bildet før man rakk å slette det. Foreldrene har her et stort ansvar, som kanskje ikke mange er seg bevisste og tenker helt igjennom. Foreldrene har en plikt etter barneloven § 30 til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold, hvor man skal vektlegge barnets interesser og behov. Det må her vurderes konkret om det er det lille spedbarnet som har et «behov» for å dele et bilde av seg selv med en hel digital verden på nett eller om det er foreldrene som har det behovet.

Et viktig utgangspunkt er at foreldrene har en omsorgsplikt jf. Barneloven § 30 overfor barna sine, de skal også ta avgjørelser for barna når barna selv ikke kan gjøre dette i lys av modenhet og alder. Derfor er det enda viktigere at foreldre selv har denne modenheten og blir mer bevisste på hvordan de faktisk fremstiller barna sine når de publiserer bilder og negativt ladete ytringer.

---

³⁵ NOU 1977: 35 Lov om barn og foreldre. Foreldreansvaret.

Dersom barnet er i en alder hvor han eller hun kan danne seg sin egen mening om hva foreldrene legger ut på sosiale medier skal barnet bli hørt etter barneloven § 31. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet, se overfor. Dette vil si at dersom et barn på 12 år sier til foreldrene sine at hun/han ikke ønsker å ha det bildet foreldrene har tenkt til å publisere ute på nettet, er dette noe foreldrene burde respektere. Bestemmelsesretten foreldrene har overfor barna sine er noe som følger med foreldreansvaret, men som etter hvert skal videreføres til barnet når det blir eldre. Det er også derfor viktig at barnet i en tidlig alder når det viser modenhet og har klare synspunkter, blir inkludert i valgene foreldrene tar. Jeg mener også at hvis et barn på fem år sier til sin mor at han/hun ikke har lyst til å ha et bilde av seg selv på Facebook selv om det «bare» er fem år, er dette noe foreldrene burde respektere selv om det kan være et såkalt «uskyldig bilde». Dette er fordi når et barn på fem år faktisk reagerer, så burde det etterfølges, såfremt det virker som at barnet forstår hva det gjelder.

«Høyesterett tok i 2004³⁶ stilling om barnets rett til å uttale seg var en ubetinget rett eller om den kunne settes til side dersom det var til det beste for barnet. Saken gjaldt en konflikt mellom foreldrene om hvor barnet skulle bo fast. Etter flere midlertidige avgjørelser avgjorde tingretten at barnet skulle bo fast hos moren. Lagmannsretten stadfestet dommen, og farens anke til Høyesterett ble nektet fremmet. Noen få dager etter den avgjørelsen satte faren frem krav om en mer omfattende samværsrett med sønnen på 11 år. En dom i en barnefordelingssak kan bare endres dersom det foreligger særlige grunner etter barneloven § 64 fjerde ledd, og tingretten kom til at det ikke forelå slike særlige grunner. Retten kom videre til at dette var åpenbart, og avgjorde saken uten hovedforhandling og uten å høre gutten. Det samme skjedde i lagmannsretten. Faren anket videre til Høyesterett og hevdet at det forelå en saksbehandlingsfeil fordi gutten ikke var blitt hørt. Anken ble enstemmig forkastet i Høyesterett. Retten uttalte dette om barnets rett til å bli hørt: «Det er ingen tvil om at utgangspunktet etter så vel barnelova § 31 som barnekonvensjonens artikkel 12 er at C skulle høyrast. Etter mitt syn er det likevel ikkje dette synspunkt så sterkt der det er tale om

---

³⁶ Rt. 2004 s. 811

en endring av samværsordninga i ein ny dom, som det ville ha stått ved den opphævelege prøvinga. Saken må i alle tilfelle vurderast i lys av det grunnleggjande prinsippet om barnets beste, slik det er slått fast både i barnelova og i barnekonvensjonen. Dette gjeld nemnt også for saksbehandlinga.» Det er her uheldig at man på denne måten åpnet for at barnets uttalerett i alle tilfelle må vurderes opp mot barnets beste. Det må sies å være i strid med både barneloven og barnekonvensjonen.»³⁷ kommer det frem i Barn og Foreldre side 116-117

Derimot i Rt. 1999 s. 1183³⁸ ble en midlertidig lagmannsrettskjennelse opphevet fordi et barn over 12 år ikke var gitt anledning til å uttale seg. Grunnen til at jeg tar opp disse dommene er for å understreke barnets rett til å uttale seg.

Barns uttalelsesrett er også et viktig holdepunkt i FNs Barnekonvensjon fra 1989. Artikkel 12 i barnekonvensjonen var nyskaping i internasjonal rett og den var kontroversiell. Men senere har det blitt en bredere aksept for barnets rett til å bli hørt.³⁹

Barnets rett til å bli hørt kommer som sagt til uttrykk i barnekonvensjonen artikkel 12. Barnekonvensjonens artikkel 12 ser ut til å ha en større bredde enn bl. § 31.

2.3 Åndsverkloven

I lov om opphavsrett til åndsverk mv. § 45c kommer det frem at «fotografi som avbilder en person ikke kan gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede [...]». Dette vil si at det kreves samtykke fra den avbildede før man kan legge ut et bilde av den avbildede, eller «vises offentlig ...» Det kan være vanskelig å vite hva som skal til for at en ytning eller en bildedeling som er ment å være privat, kan bli sett på som en offentlig publisering. På Facebook styrer man selv hvor mange «venner» man har ved at man kan legge til

---

³⁷ Barn og foreldre. 7 utgave av Peter Lødrup og Lucy Smith s. 116-117.

³⁸ Rt. 1999 s. 1183

³⁹ Barn og foreldre. 7 utgave av Peter Lødrup og Lucy Smith s. 116.

og slette «venner» slik man måtte ønske det. Når du legger ut en ytring eller et bilde, kan du velge graden av personvern på ytringen eller bildet. Du kan velge at kun bestemte personer skal eller ikke skal kunne se hva du har publisert, om alle «vennene» dine skal se det eller det kun er en bestemt gruppe som skal se hva du har publisert. Selv om du som privatperson velger å dele en ytring eller et bilde på din «private side» kan handlingen du foretar deg bli sett på som om du foretar den i det offentlige rom.

Etter at Kjetil Korslund som er tilkallingshjelp for Stortinget, publiserte en kommentar om Eskil Pedersen angående 22. juli oppstod det sosialmediale spørsmålet om hva som er privat publisering. Slik fikk vi en nødvendig klargjøring av at ytringer på «private» Facebook-sider – her en med 7-800 lesere – ikke er mer «private» enn at de kan diskuteres i den videre offentlighet. At slike ytringer endog kan lede til straff, ble klart etter at regjeringen i vår fikk iverksatt én del av den forsinkede straffeloven av 2005. Nå anses også passordbelagte, private nettområder med mer enn 20-30 personer⁴⁰ som offentlige.»⁴¹ Dette vil si at dersom du deler et bilde eller ytring på Facebook og mer enn 20-30 personer kan se det du deler, vil handlingen bli sett på som «offentlig» og det kreves samtykke etter § 45c.

Medietilsynet og Barneombudet har gått ut med advarsler⁴² til foreldre som legger ut bilder av andres barn på Facebook. Ofte kan det være situasjoner hvor hensikten kun er å legge ut bilder av sitt eget barn fra første skoledag, men hvor man får med noen andre barn som tilfeldigvis står ved siden av på bildet. Eller det kan være en situasjon hvor det blir lagt ut bilder fra klassens sommerfest. Det er mange foreldre som kanskje ikke tenker over hvem som står ved siden av sitt eget barn på bildene de legger ut. Det ble påpekt viktigheten av å tenke over dette spesielt i situasjoner som første skole hvor barna i noen tilfeller satt i klasserommet med en lapp med navnet sitt foran seg. For å kunne legge ut slike bilder av andre barn kreves det samtykke etter åndsverkloven § 45c fra de andre barnas foreldre eller fore-

---

⁴⁰ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) 30.1 Ny straffelov, alminnelig del. Merknader til § 10.

⁴¹ Kronikk av Anine Kierulf. Morgenbladet 9-15 august 2013, side 17.

⁴² <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/elevavisen/artikkel.php?artid=10100095> (Lest: 05.08.2013)

satte dersom barnet ikke har fylt 15 år. Det stilles et lignende krav etter personopplysningsloven § 11 hvor det kreves samtykke for å behandle personopplysninger om andre jf. §§ 8 og 9.

3. PERSONVERN

3.1 Generelt om personopplysninger

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8 verner om fire rettigheter: familielivet, privatlivet, hjemmet og korrespondansen. EMK art. 8 gir den enkelte person krav på respekt for sitt privatliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Personvern handler nettopp om denne retten til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger. Dersom det skal gjøres et inngrep i den enkeltes privatliv, hjem, familieliv eller korrespondanse kreves det hjemmel i lov. Legalitetsprinsippet er ikke bare viktig for å sikre den enkeltes integritet og privatliv, men også for å sikre felles goder i et demokratisk samfunn.⁴³

Personopplysningsloven behandler personopplysninger i Norge og trådte i kraft 1 januar 2001.

Personopplysningsloven gjelder behandling av personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, samt opprettelse av manuelle personregistre⁴⁴

«Etter personopplysningsloven⁴⁵ § 2 nr. 1 er personopplysninger: opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson, og behandling av personopplysninger er etter nr. 2 enhver bruk av personopplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter. Den behandlingsansvarlige er etter nr. 4 den som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke hjelpemidler som skal brukes.»

Etter personopplysningsloven § 3 andre ledd kommer det et unntak som sier at loven ikke gjelder dersom den enkelte foretar behandling av personopplysninger for rent personlige eller andre private formål. Eksempler på helt private formål er for eksempel et fotoalbum som ligger hjemme hos en privatperson, dette nevnes også i Prop.47L (2011-2012)⁴⁶. Vide-

---

⁴³ <http://www.datatilsynet.no/personvern/Hva-er-personvern/> (Lest 02.11.2013)

⁴⁴ NOU 2009:1 Individ og integritet.

⁴⁵ Lov 2000-04-14-31 (poppyl)

⁴⁶ Prop. 47 L (2011-2012) Endringer i personopplysningsloven.

re kommer det frem at det er usikkert hvor langt privatunntaket gjelder, dersom det er opplysninger som blir publisert på internett. Men som jeg nevnte ovenfor anses også passordbelagte, private nettområder med mer enn 20-30 brukere som offentlige.

3.2 Samtykkekompetanse

For å kunne dele andres personopplysninger jf. personopplysningsloven § 11 kreves det at «den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene som behandles kan behandles ved a) bare når dette er tillat etter §§ 8 og 9» Det oppstilles også andre grunnlag for å kunne behandle personopplysninger i § 11, men det er noe jeg velger ikke å gå inn på. «Den behandlingsansvarlige» er etter § 2 nr. 4 den som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysningene, det er den som er ansvarlig for behandlingen av personopplysningene. Etter personopplysningsloven⁴⁷ §§ 8 og 9 kommer det frem at samtykke bare kan behandles dersom den registrerte har samtykket, ved bruk av barn og unges personopplysninger skal samtykket innhentes av barnet selv eller foresatte. I forarbeidene til loven er det uttalt at «for mindreårige [...] som ikke kan samtykke selv, må spørsmålet om samtykke skal gis vurderes av vergen»⁴⁸ Et samtykke er ifølge personopplysningsloven § 2 nr. 7 «en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring fra den registrerte om at han eller hun godtar behandling av opplysninger om seg selv.»

Spørsmålet om det er barnet eller foreldrene som kan samtykke må drøftes nærmere. I NOU 2009:1 om Individ og Integritet blir det tatt stilling til at «Hvem som kan avgi et gyldig samtykke, barnet og/eller foreldrene vil måtte vurderes i konkret lys av alder, modenhet og hva slags opplysninger det er snakk om. I datatilsynets praksis er det lagt til grunn at når barn kommer i en viss alder, vil det ha både samtykkekompetanse og eventuell nektelseskompetanse. Datatilsynet og Forbrukerrådet har utarbeidet en veiledning om barns og ung-

---

⁴⁷ Lov om behandling av personopplysninger (2000). (heretter kalt popplyl.)

⁴⁸ Ot.prp. nr 92 side 103. (1988-99). Om lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

es samtykkekompetanse. I følge veiledningen kan mindreårige som har fylt 15 år som hovedregel selv samtykke til innhenting og bruk av egne personopplysninger.»⁴⁹

3.3 Personopplysningsloven § 11 tredje ledd.

Personopplysningsloven § 11 viser til grunnkrav for behandling av personopplysninger.

Det stilles en rekke krav for å kunne behandle personopplysninger, blant annet følger det av popplyl § 11 at «den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene som behandles: bokstav a) bare behandles når dette er tillatt etter § 8 og § 9.»

I 2012 ble det vedtatt nytt § 11 tredje ledd som lyder «Personopplysninger som gjelder barn skal ikke behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste». Bestemmelsen retter seg mot den behandlingsansvarlige og innebærer både et forbud og en forpliktelse til å ta ekstra godt hensyn ved håndtering av personopplysninger til barn.⁵⁰ I høringsnotatet reiste departementet spørsmål om det bør innføres særskilte regler om beskyttelse av barns personopplysninger. Barn og voksne har samme krav på personvern, men i den siste tiden har det blitt mer fokus på barns personvern ettersom barnehager, skoler og andre legger ut personopplysninger om barn på internett. Personvernkommisjonen har i NOU 2009:1 Personvern i det digitale samfunnet, individ og integritet drøftet spørsmål angående foreldre som offentliggjør bilder og sensitive personopplysninger på nettet.

Forslagene ble deretter fulgt opp i Prop. 47 L (2011-2012) om endringer i personopplysningsloven.

Her oppstår også et dilemma i forhold til at det er foresatte og foreldre som har samtykkekompetansen etter popplyl § 8. Departementet uttalte derfor at det kunne være et grunnlag for å styrke behovet for denne gruppen. Norge er etter Barnekonvensjonen forpliktet til å sørge for at ingen barn skal utsettes for ulovlig innblanding i sitt privatliv. Departementet

---

⁴⁹ Fornyings-, administrasjon-, og kirkedepartementet. NOU 2009:1 – Individ og Integritet

⁵⁰ Innst. 175 L (2011–2012) Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen. 1.3 Mindreåriges personvern.

går ved popplyl § 11 tredje ledd inn for å styrke mindreåriges rettsstilling med en ny regel som skal beskytte barn ved at personopplysninger som omhandler barn ikke skal bli behandlet på slik måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste.

Etter popplyl. § 11 tredje ledd skal personopplysninger som omhandler barn, behandles på en måte som ikke er uforsvarlig av hensynet til barnets beste, bestemmelsen må også sees i sammenheng med lovens virkeområde § 3. Hva som faller inn under «uforsvarlig» vil være en konkret vurdering. Man kan trekke inn faktorer som om det foreligger noe risiko for barnet ved at personopplysningen kan bli behandlet på en gal måte, eller om det er en regelrett fare for barnet dersom disse personopplysningene kommer frem. Eksempler som trekkes frem i Prop. 47 L (2011-2012) «[...] kan være publisering av utleverende bilder eller belastede opplysninger om barnets helse. At de aktuelle opplysningene må ansees som sensitive, vil åpenbart være et viktig moment.» Det trekkes videre frem ved vurderingen at det skal legges vekt på hvor mange hvor mange som får eller har muligheten til å få tilgang på opplysningene eller publiseringen av bildet. Jeg fortalte tidligere i oppgaven skrevet om den lille dødssyke jenta som har fått store deler av sitt liv framstilt på Facebook, her har som sagt tusenvis av mennesker fulgt jentas reiser gjennom sykdom, liv og død. Her er det helt klar at det har blitt fremstilt «utleverende bilder og belastede opplysninger om barnets helse». Hensynet som her står sterkest må være barnets beste. Man skal behandle personopplysningene ut ifra hva som er det beste for barnet. Det kan være at flere foreldre ikke tenker over at et bilde kan bryte med reglene om barnets rett til privatliv, men akkurat som for voksne har barnet også et krav på privatliv. Datatilsynet⁵¹ har fått hjemmel til sletting av personopplysninger dersom de er «uforsvarlige av hensyn til barnets beste» jf. popplyl § 27.

---

⁵¹ Datatilsynet er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Tilsynet ble opprettet 1. januar 1980.

4 VEILEDNING FRA DATATILSYNET OG FORBRUKEROMBUDET

Datatilsynet er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og fornyings- og administrasjonsdepartementet som ble opprettet 1. januar 1980. Datatilsynet er både et tilsyn og ombud, som skal medvirke til at den enkelte ikke blir krenket gjennom bruk av opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner.⁵²

Forbrukerombudet har sammen med Datatilsynet kommet med en veiledning som omhandler innhenting og bruk av barn og unges personopplysninger i kommersielt og ikke kommersielt øyemed.⁵³ I denne veiledningen har Forbrukerombudet og Datatilsynet sine retningslinjer for innhenting og bruk av barn og unges personopplysninger som bygger på et viktig grunnpremiss – nemlig samtykke.

Tall fra Ipsos MMI⁵⁴ viser at omtrent 2,7 millioner nordmenn benytter Facebook i en eller annen grad. Den Europeiske undersøkelsen EU Kids Online viser at ett av fire norske barn mellom 9-12 er aktive på Facebook⁵⁵, dette til tross for at Facebook har en aldersgrense på 13 år. På Facebook er det like ofte barna som foreldrene som publiserer ytringer og legge ut bilde, også av sine foreldre. Ved at så mange norske barn besitter en egen profil på nett-samfunnet Facebook, viser det viktigheten av klare lover og regler som beskytter barn på sosiale medier.

Veiledningen utgitt fra Forbrukerombudet og Datatilsynet viser hen til at «Barn og unge vil i mange tilfeller ikke evne å se rekkevidden og konsekvensen av å gi fra seg personopplysninger. Deres samtykke vil derfor i en rekke tilfeller ikke tilfredsstille de krav som utledes av personopplysningsloven og markedsføringsloven. Blant annet skal den som avgir sam-

---

⁵² <http://www.datatilsynet.no/Om-Datatilsynet/> (Lest: 06.10.2013)

⁵³ <http://www.forbrukerombudet.no/id/1507.0> Veiledning fra Datatilsynet og Forbrukerombudet. (Lest 22.10.2013)

⁵⁴ Meld. St. 11 (2012–2013) 8.6 Særleg om Facebook (Lest 15.10.2013)

⁵⁵ <http://www.barnevakten.no/mange-barn-paa-facebook/> (Lest 30.10.2013)

tykke være i stand til å forstå hva vedkommende samtykker til, og stille seg kritisk til en forespørsel.»

Det er nok flere barn og unge som ikke er klar over konsekvensene det kan føre med seg ved å gi fra seg personopplysninger digitalt. Et barn på ni år, vet høyst sannsynlig ikke hva det kan føre til dersom man publiserer deler av sitt eget liv på nett.

4.1 Samtykke

Etter personopplysningsloven § 8 første ledd kan: «Personopplysninger bare behandles dersom den registrerte har samtykket, eller det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling [...]»

Veiledningen som er gitt av Forbrukerombudet og Datatilsynet har satt en hovedregel på 15 år for å kunne gi samtykke til andre til å bruke personopplysninger.

Etter veiledningen kommer det frem at: «Mindreårige som har fylt 15 år kan som hovedregel selv samtykke til innhenting og bruk av opplysninger om barnet. For barn som er yngre enn 15 år må eventuelt foresatte samtykke til innhenting og bruk av opplysninger om barnet».

Selv om et barn på 15 år i hovedregel kan samtykke til innhenting og bruk av sine personopplysninger, foreligger det også noen unntak hvor det er foresatte til barnet som må samtykke også over denne alderen. Dette gjelder blant annet sensitive opplysninger om barnet, som for eksempel opplysninger som går på barnets helse og etnisk bakgrunn, her kreves det et samtykke fra foresatte også.

Et annet unntak som har blitt gjort i veiledningen er at barn som ikke er fylt 15 år, kan samtykke for enkle kontaktopplysninger i konkurranser og liknende hvor de kun skal brukes til eventuell premiering og deretter slettes.

En viktig bemerkning er at det følger av veiledningen er at samtykket alltid skal kunne trekkes tilbake, både av barnet selv og av de foresatte. Det er også viktig at dersom et barn

selv er i en posisjon hvor det kan samtykke at informasjonen som blir gitt er forståelig, slik at barnet er fullstendig klar over hva det er den samtykker til.

Et dilemma som kan oppstå er dersom et barn på 14 år er sterkt uenig med sine foresatte om hva som det samtykkes til. Etter Barnekonvensjonen art 12. har staten forpliktet seg til at et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal ha retten til å gi fritt uttrykk for sine meninger og at de som foretar seg noe som gjelder barnet må tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Dersom det her oppstår uenighet mellom foresatte og barnet må det bli foretatt en konkret vurdering etter hva som er det beste for barnet. Jeg skal senere i oppgaven gå dypere inn på dette, og om barnet eventuelt har mulighet til å nekte sine foresatte å dele personopplysninger på internett, dersom barnet ikke ønsker det selv.

4.2 «Særlig varsomhet»

I veiledningen som er utgitt av Datatilsynet og Forbrukerombudet er det en egen utdypende kommentar når det kommer til internett publisering.⁵⁶Ettersom en publisering på internett gjerne er en spredning i tid og rom det kan være vanskelig å se omfanget av, kreves det etter den utdypende kommentaren «særlig varsomhet» ved innhenting og bruk av mindre-åriges personopplysninger til dette formålet. Her kreves det at det er den behandlingsansvarlige som må godtgjøre at han har samtykke fra den opplysningene gjelder og at det har vært godt nok informert.

I denne veiledningen som er utarbeidet av Forbrukerombudet og Datatilsynet, viser de viktigheten til krav om samtykke når det kommer til sosiale medier, ved at de har lagt til en

---

⁵⁶ Utdypende kommentarer 4.4 Praktiske eksempler på alder og samtykke. 5. Formål: Internett publisering. (Veiledningen utgitt av Datatilsynet og Forbrukerombudet Barn og unges personopplysninger: Veiledning for innhenting og bruk.)

egen kommentar som gjelder internett publisering. Selv om et barn på 15 år kan samtykke til at personopplysninger blir innhentet og brukt, stilles det krav til «særlig varsomhet».

«Særlig varsomhet» vil si at den som skal publisere må forta en god vurdering før man tar i bruk personopplysninger til barn på internett. Man skal vise en forsiktighet, ettersom at personopplysninger på internett ofte kan bli spredd videre. Ved å vise en «særlig varsomhet» vil jeg anta at de her sikter til at man må ta barnets beste i hensyn og at opplysningen ikke kan være til skade eller ulempe for barnet. I tillegg så stilles det krav til at det er den behandlingsansvarlige som må godtgjøre for samtykket og at det har blitt utlevert god nok informasjon før samtykket.

At det må vises en «særlig varsomhet» når personopplysninger av barn blir innhentet og brukt er noe som foresatte som samtykker for barn under 15 år også må ta hensyn til. Foresatte har etter barneloven § 30 en plikt til å ta beslutninger ut ifra barnets interesser og behov. Norge har også et ansvar etter barnekonvensjonen art. 3 å sørge for at «barnets beste» blir ivarettatt.

4.3 Gjenkjennbare bilder

Videre i veiledningen kommer det frem at bilder og film av gjenkjennbare personer er som å anse som personopplysninger. Her kommer det tydelig frem at for å dele et bilde på et sosialt medium så kreves det samtykke fra den personen det gjelder jf. Popplyl § 8 eller samtykke fra foresatte. Det kreves samtykke selv om navn eller andre direkte identifiserbare kjennetegn ikke står i tilknytning til bildet.

I åndsverkloven § 45 c kommer det frem at «Fotografi som avbilder en person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede, unntatt når

- a) avbildningen har aktuell og allmenn interesse,
- b) avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet,

- c) bildet gjengir forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse,
- d) eksemplarer av avbildningen på vanlig måte vises som reklame for fotografens virksomhet og den avbildede ikke nedlegger forbud, eller
- e) bildet brukes som omhandlet i § 23 tredje ledd eller § 27 andre ledd.»

For å kunne gjengi et fotografi som avbilder en person uten å ha fått samtykke må bildet ha en «aktuell og allmenn interesse». Hva som ligger innenfor «aktuell og allmenn interesse» er noe som må vurderes ut ifra hver enkelt situasjon. Det må foretas en interesseavveining om det er en allmenn og aktuell interesse som går foran interessen til den avbildede om ikke å få bildet gjengitt. I forbindelse med årets valg opplevde flere niåringer å bli avbildet i brosjyren til Miljøpartiet De Grønne uten at de selv var klar over det. Bildet ble brukt i sammenheng med at barna lekte på Ekebergsletta i Oslo. Miljøpartiet benyttet derfor dette bildet til å fortelle at de ville kjempe for varig vern av sletta. Ingen av barna eller de voksne som var med på bildet, var klar over at de ble fotografert, i hvert fall ikke at dette bildet skulle bli brukt i en politisk kampanje. Barna var selv frustrert og reagerte på fotografiet. Selv om fotografen og partiet her handler innenfor det som følger av loven med tanke på at fotografiet hadde en «aktuell og allmenn interesse» kan man vurdere om det faktisk burde stille strengere krav når det blir tatt bilder av barn i slike kampanjer. Dersom disse barna hadde vært publikum på en fotballkamp på toppnivå hvor man er klar over at det blir tatt bilder og filmet ville situasjonen vært en helt annen, ettersom de selv da har oppsøkt et slikt miljø hvor det er media til stede. Men at de blir fotografert i skoletiden mens de leker i fri-minuttet, er noe som det burde vises en større varsomhet rundt.

I veiledningen fra Datatilsynet og Forbrukerombudet kommer det frem at det kreves samtykke dersom det er gjenkjennbare personer på bildet. Barna som jeg snakket om fikk bildet tatt i sideprofil, men man så tydelig med en gang hvem de var.

5. EN VURDERING AV TILTAK FOR STYRKING AV BARNES

PERSONVERN

I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg ulike tiltak som kan vurderes for å styrke barns personvern. Jeg skal også drøfte tiltak som allerede er iverksatt, men jeg vil her også komme med forslag til endring som etter mitt syn kan være med på å bedre barnets personvern i forhold til publiseringer av foreldre på Facebook.

5.1 Totalforbud mot offentliggjøring

Et totalforbud mot offentliggjøring av personopplysninger og bilder av andre enn seg selv krever et rettslig grunnlag ettersom det er et inngrep i rettssfæren til borgere. Det rettslige grunnlaget i denne sammenheng vil være at et totalforbud mot offentliggjøring kan være et tungtveiende hensyn for å sikre at barnets rett til privatliv blir ivaretatt etter barnekonvensjonens artikkel 16, hvor man også legger vekt på hva som er det beste for barnet etter artikkel 3.

Et totalforbud kan vanskelig helt gjøres ettersom foreldre er forpliktet til å dele personopplysninger om barnet til for eksempel sykehus og skoler. Ved å utføre et totalforbud mot all type offentliggjøring av personopplysninger kan det skape store problemer for foreldrene og være motvirkende for hva som er til det beste for barnet. At foreldre deler personopplysninger med offentlige institusjoner som sykehus og skole er til barnets beste og det er noe som foreldre må ha muligheten til å kunne foreta seg.

Et alternativ kunne vært et totalforbud mot offentliggjøring av bilder og personopplysninger på sosiale medier av andre enn seg selv, med mindre det foreligger tillatelse fra eventuelt andre personer på bildet. Selv om dette kan være vanskelig å overholde for staten ved å føre tilsyn, kan det være med på å styrke barns rettsvern.

De fleste som deler bilder og opplysninger om barnet på Facebook gjør dette for å oppnå oppmerksomhet og for kanskje å vise hvor flott og fint de har det. Når man veier foreldrenes interesser opp mot å dele bilder i den grad at det bare er tilfredsstillende for foreldre

mot at barnets rett til privatliv etter barnekonvensjonen artikkel 16 blir svekket vil jeg si at hensynene taler for at foreldre ikke skal ha muligheten til å publisere bilder og ytringer av barnet sitt. At et totalforbud mot fotografier av koselig familiehygge skal bli forbudt er kanskje for noen et ganske strengt tiltak, men da må man igjen se på hvorfor foreldre faktisk deler slike bilder, hva begrunnelsen bak bildet er. Men vi må også vurdere mulige konsekvenser for barnet i framtida.

Jeg valgte å gå bort ifra et totalforbud om offentliggjøring av personopplysninger eller bilder av andre enn seg selv, ettersom jeg fort fant ut at det ville skape motstrid i forhold til hva som er det beste for barnets etter barnekonvensjonens artikkel 3. Men jeg vil gå videre og se på om et totalforbud om offentliggjøring av personopplysninger eller bilder av andre enn seg selv på sosiale medier kan komme i strid med ytringsfriheten.

Som sagt tidligere i oppgaven følger ytringsfriheten av EMK art 10. Etter EMK art 10. andre ledd kommer det frem at retten til ytringsfrihet kan bli undergitt begrensninger dersom det er av hensyn for blant annet å verne om andres omdømme eller rettigheter. Som nevnt tidligere står prinsippet om ytringsfriheten sterkt i Norge. Ytringsfriheten er også forankret i Grunnloven § 100 «Ytringsfrihed bør finde Sted».

I Ot.prp nr.92 (1998-1999)⁵⁷ blir det fremlagt at et av formålene med personopplysningsloven er at den skal ivare den enkeltes personvern, samtidig som den vil ta sikte på ikke unødig legge hindringer for ytringsfriheten. Forholdet mellom personvern og ytringsfrihet blir regulert i personopplysningsloven § 7. Det er uttalt i NOU 1997:19⁵⁸ at begrepet ytringsfrihet etter § 7 menes ikke bare overordnede normer som EMK art 10 og Grunnloven § 100, men et mer generelt syn på ytringsfriheten. Videre sies det at det må foretas en avveining av personvern mot ytringsfrihet slik at den kan finne en rimelig balanse mellom disse to prinsippene.

---

⁵⁷ Ot.prp nr.92 (1998-1999) Om lov om behandling av personopplysninger side 100

⁵⁸ NOU 1997:19 Et bedre personvern. Kap. 1. Lovens formål og område.

For at et totalforbud mot offentliggjøring av personopplysninger eller bilder av andre enn seg selv på sosiale medier skal bli en realitet, må man foreta en vurdering om hva som veier tyngst av ytringsfriheten og barnets rett til privatliv etter barnekonvensjonen artikkel 16. Dette er noe som vil være ulikt i enhver situasjon, ettersom det kan foreligge flere gode grunner for ytringsfrihet og det kan foreligge sterke grunner for at ytringsfriheten skal bli begrenset. Det kan være tilfeller hvor det å publisere en personopplysning på Facebook kan være det beste for barnet, hvis dette barnet kan hjelpe andre barn i lignende situasjoner med å overkomme problemer. For eksempel en mor som legger ut tips til hvordan hun takler ulike situasjoner i hverdagen i forhold til tvillingene sine med autisme. Dersom moren legger ut slike tips uten at det senere kan påvirke barna, og ikke ha noen skadevirkning for dem, kan det tale for at hun kan publisere slike konstruktive opplysninger, dersom det er med på å hjelpe foreldre som er i lignende situasjon. Men dette er en vanskelig situasjon hvor det må bli foretatt avveieringer for og imot i hvert tilfelle. Et tiltak som kan bli gjort i forhold til moren jeg fortalte om er blant annet opprette en privat gruppe for foreldre som har barn med autisme, istedenfor å publisere disse opplysningene synlig for alle hennes venner kan det da begrenses innenfor denne gruppen som har felles utfordringer.

Jeg mener uansett at i de fleste tilfeller vil barnets rett til privatliv og barnets beste etter barnekonvensjonen komme foran foreldrenes rett til å ytre seg, hvor det kan bli innskrenkninger i ytringsfriheten til foreldrene dersom disse ytringene og publiseringene ikke verner om barnets omdømme eller rettigheter etter EMK art 10 andre ledd jf. Grunnloven §100.

Et totalforbud mot offentliggjøring av personopplysninger og bilder for foreldrene på sosiale medier kan være vanskelig å opprette, ettersom man må ta stilling til hver sak for seg selv. Eventuelt kunne man her lagd en presisering ved at man får et klarere lovverk som oppstiller hva som er godkjent å publisere på nettet og hva som ikke er godkjent. Det beste jeg mener nå pr. dags dato er å sørge for en bedre informering blant foreldrene, slik at arbeidet med barnets rett til privatliv starter der, det går på foreldrenes holdninger til hva de deler.

5.2 Sletting av bilder

Datatilsynet har hjemmel til å pålegge stansing av ulovlig behandling av personopplysninger, det vil også si at de har hjemmel til å stanse særlig krenkende publiseringer av barn på nettet.⁵⁹ Dersom man er bekymret for personvernet til en mindreårig kan man ta kontakt med Datatilsynet, hvem som helst har mulighet til å ta kontakt med Datatilsynet dersom man føler at barnets personvern har blitt krenket.⁶⁰ Men hvor mange som er klar over den muligheten er uvisst. I en årsrapport fra slettmeg.no kommer det frem at det er flere tusen som trenger hjelp til å få slettet bilder og profiler på internett. Dette kan være bilder barn og unge selv har lagt ut, som de i senere tid angret på, men også bilder andre har lagt ut uten godkjenning.

Slettmeg.no⁶¹ tjenesten er en tjeneste på nett som ble tatt over av norSIS⁶² 01.01.2012. Slettmeg.no er en tjeneste som hjelper personer som vil ha hjelp til å fjerne ting på nett som blant annet bilder og andre profiler. Noen trenger også hjelp til å få slettet bilder som kan ha vært misbrukt i reklamer og av andre personer på ulike nettsider.

I en årsrapport fra 2012⁶³ kommer det frem at slettmeg.no mottok 6977 henvendelser i 2012. Hvorav halvparten er yngre enn 25 år, og 29,85 % er i aldersgruppen 12-18 år.

---

⁵⁹ Innst. 175 L (2011–2012) Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 47 L (2011–2012) 1.3 Mindreåriges personvern

⁶⁰ Prop. 47 L (2011–2012) 5.6 Departementets vurdering

⁶¹ Slettmeg.no

⁶² Norsk senter for informasjonssikring er en del av regjeringens satsning på informasjonssikkerhet.

⁶³ Årsrapport norSIS slettmeg.no
http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&ved=0CDUQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.slettmeg.no%2Farsrapport_slettmeg_2012-pdf%3Fpid%3DNative-ContentFile-File%26attach%3D1&ei=XwCFUqGHGY6P4gSq14CYCA&usg=AFQjCNHBY-k04K9O4vwOdDLmwz9rm2gKZg

30,7 av alle henvendelsene omhandlet problemstillinger rundt Facebook. Og av dem som opplever krenkelser på nett er den vanligste henvendelsen bilder. 3.34% av krenkelsene ble gjort at familie.

I en kommentar med avsluttende merknader⁶⁴ til Norge fra Komiteen for barnets rettigheter blir det kommentert at barnets rettsvern på internett kan bli forbedret ved følgende:

«Vern om privatlivet

28. Komiteen er betenkt over informasjon den har fått om at foreldre krenker sine barns rett til privatliv, ved å legge ut personlige opplysninger om dem på nettsider, noen ganger for å underbygge sitt syn i barnefordelingskonflikter.

29. Komiteen anbefaler parten å gi det norske datatilsynet mandat til å forhindre at foreldre eller andre legger ut opplysninger om barn som krenker barnas rett til privatliv, og som ikke er til barnas beste.»

Her har komiteen tatt sikte på problemstillingen hvor foreldre krenker sine barns rett til privatliv på internett. I forslaget fra barnekomiteen vil de forhindre at foreldre eller andre legger ut opplysninger om barn som krenker barns rett til privatliv ved å gi det norske datatilsynet fullmakt til å forhindre at dette skjer. I NOU 2011:20⁶⁵ kommer det frem at Datatilsynet allerede i 2007 sendte et brev til Barne- og likestillingsdepartementet om at de manglet hjemmel for å kunne gripe inn og pålegge sletting av publiseringer barn mener er personvernskrenkende, dersom foreldrene har samtykket til publiseringen.

Etter personopplysningsloven § 27 tredje ledd vil det «dersom tungtveiende personvernshensyn tilsier det, kan Datatilsynet uten hinder av annet ledd bestemme at retting skal skje ved at de mangelfulle personopplysningene slettes eller sperres.» Som det blir uttalt i Ot.prp.nr.92⁶⁶ kan «[...] uriktige eller ufullstendige personopplysningene gi et så uheldig og

---

⁶⁴ CRC/C/NOR/CO/4 Komiteen for barnets rettigheter Komiteens femtittredje sesjon 11. - 29. januar 2011

⁶⁵ NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning

⁶⁶ Ot.Prp.nr.92 (1998-1999) Om lov om behandling av personopplysninger.

stigmatiserende bilde av den registrerte at markering og supplering åpenbart ikke gir noen tilfredsstillende løsning for den registrerte» Med det å slette en personlysning tar man sikte på at personopplysningen blir fjernet for godt og ved en sperring at opplysningen blir gjort utilgjengelig. Ettersom Datatilsynet kan pålegge stansing og sperring av mangelfulle personopplysninger på nettet etter § 27, kan de også pålegge å stanse og rette særlig krenkende opplysninger om barnet på nettet⁶⁷ som for eksempel publiseringer på Facebook.

5.3 Frata foreldrene retten til å samtykke

En annen sanksjon som kan bli tatt opp til vurdering er faktisk å frata enkelte foreldre retten til å samtykke til at barnets personopplysninger kan bli delt. Dette er en ganske streng sanksjon, men i visse tilfeller er det kanskje nødvendig med tanke på barnets beste jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og barnekonvensjonens artikkel 16 barnets rett til privatliv.

Etter barnelova § 30 har foreldrene en plikt som foreldrene til å ha omsorg for barnet og en rett til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold. I NOU 1977:35⁶⁸ blir det fastslått at foreldrene må objektivt sett foreta en vurdering for å finne ut hva som er til fordel for barnet også på lengre sikt. Her er foreldrene forpliktet etter lov til å ta valg som ut ifra er det beste for barnet. Dersom en mor og far ikke er i en slik situasjon at de evner det kan man vurdere om de skal kunne nektes å ha samtykkekompetanse for barnet sitt (i forhold til personopplysninger). Ved å frata foreldre samtykkekompetansen vil det bli selvfølgelig sett på som et inngrep i familielivet, for at en slik mulighet skal kunne oppstå må det derfor være hjemlet i lov. I NOU 2008:9⁶⁹ mottok utvalget innspill fra Barneombudet hvor Barneombudet mener at foreldre i enkelte sammenhenger bør fratas muligheten til å samtykke til personopplysninger som gjelder barn på internett. Et slikt inngrep kan være svært dramatisk, ettersom man her fratar foreldre en rett de har etter barneloven § 30 ettersom de har en

---

⁶⁷ Prop. 47 L (2011-2012) Endringer i personopplysningsloven.

⁶⁸ NOU 1977:35 Lov om barn og foreldre

⁶⁹ NOU 2008: 9 Med barnet i fokus. Avsnitt 7.4.

rett og plikt til å ta avgjørelser som omhandler barnet. Som sagt for å kunne nekte en forelder retten til å samtykke kreves det hjemmel i lov, personlivet er som nevnt tidligere en viktig del privatlivets fred. Foreldre har stor bestemmelsesrett om hvordan de ønsker å oppdra sine egne barn, men det er samtidig viktig å huske på at det ikke tillatt med krenkelse og overgrep innad i familien, noe som taler for at en mulighet for å frata foreldre samtykkekompetansen i visse tilfeller kan være korrekt, dersom foreldrene gjentatte ganger krenker barnets personopplysninger.

5.4 Presisering av samtykkekompetansen.

Etter åndsverkloven § 45c besitter man selv retten til eget bilde, ettersom det kreves samtykke fra den avfotograferte dersom bildet skal gjengis eller vises offentlig, dersom samtykke ikke foreligger kan offentliggjøringen være rettmessig dersom vilkårene i et av alternativene a)-e) i er oppfylt. Men utgangspunktet er at du selv innehar retten til eget bilde. Det samme gjelder etter personopplysningsloven § 11, den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene bare behandles når det tillates etter §§ 8 og 9. Når det kommer til et barn som ut av sin alder og modenhet ikke selv har mulighet til å samtykke er det barnets foreldre som kan avgjøre om samtykket skal tillates jf. personopplysningsloven § 8. Tidligere i oppgaven skrev jeg om veiledningen Datatilsynet og Forbrukerombudet har utarbeidet. Her kommer det som sagt frem at «mindreårige som har fylt 15 år kan som hovedregel selv samtykke til innhenting og bruk av egne personopplysninger, unntaket er sensitive personopplysninger» jf. personopplysningsloven § 2. 8). Som Lucy Smith nevner i sin artikkel ⁷⁰ er det slik at barnet har en bredere nektelseskompetanse enn samtykkekompetanse. Grunnen til dette er fordi «det krever en mindre grad av modenhet for å vite at man ikke ønsker at et bilde skal offentliggjøres, enn å forstå de negative sidene ved å offentliggjøre personopplysninger.» Dette er en tolkning jeg også støtter. Dersom et barn faktisk sier til moren sin at hun ikke vil at bildet av henne på stranda skal bli publisert på

---

⁷⁰ Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106) av Lucy Smith.

Facebook, ville jeg reagert dersom moren gikk imot barnet og faktisk publiserte dette bildet. Når et barn sier at de ikke ønsker å bli offentliggjort i en slik gitt sammenheng, er det noe som burde respekteres.

Jeg er med dette inne på at det i forhold til nektelseskompetansen kanskje burde blitt vurdert en vetorett for barnet, dersom barnet er i en alder hvor det kan uttale seg. Med en vetorett mener jeg at barnet har det siste ordet i saker hvor det er snakk om publiseringer av personopplysninger på nettet. Dette kan selvfølgelig ikke gjelde alle tilfeller ettersom foreldre i visse sammenhenger er avhengig av å dele personopplysninger med blant annet sykehus og skoler. Men at når det kommer til sosiale medier og bilder burde barnets mening ha en såpass stor vekt at det skal respekteres av foreldrene. Dersom et barn ikke vil ha et bilde publisert er dette noe som skal etterfølges. Denne veto retten jeg var inne på, kunne vært en særegen regel mellom barnet og sine foreldre. Denne veto retten kan igjen ikke gå motsatt vei ettersom det i noen tilfeller gjelder opplysninger som foreldrene må samtykke til, for eksempel sensitive personopplysninger. Man kunne derfor kanskje gjennom lovgivning ha en mer presis samtykkeregulering som tar for seg når barnet kan samtykke selv, nektelseskompetansen til barnet og når det kreves at det er foreldrene som samtykker. Dette ville gjort det klarere ikke bare for barnet, men også for foreldrene.

I Prop. 47 L⁷¹ blir det vektlagt en del uttalelser fra blant annet barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Barneombudet som jeg mener er viktige å få frem i forhold til en presisering av samtykkekompetansen.

«Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet peker på at barn har et særlig behov for beskyttelse. Høringsinstansen mener at det bør lovfestes at foreldrenes samtykke skal baseres på en vurdering av hva som vil være til barnets beste, og er positiv til å innføre begrensninger i foreldrenes samtykkekompetanse:

«Det følger av § 30 i barneloven at foreldrene skal utøve sitt foreldreansvar ut fra barnets interesser og behov. Hva som er til det enkelte barnets beste vil som regel bero på en kon-

---

⁷¹ Prop. 47 L (2011-2012) Endringer i personopplysningsloven.

kret og skjønnsmessig vurdering. Barnekonvensjonen artikkel 16 omhandler barns rett til beskyttelse av sitt privatliv, herunder vern av personlige opplysninger. Departementet er derfor enig i at dersom foreldre publiserer personsensitive opplysninger om barnet på Internett på en måte som ikke er til barnets beste, vil dette være i strid både med barneloven og med barnekonvensjonen. [...]

Barneloven er en privatrettslig lov som regulerer forholdet mellom barnet og foreldrene. Dette innebærer at det etter barneloven ikke finnes noen overordnet instans som kan overprøve foreldrene i avgjørelser de tar i kraft av sitt foreldreansvar. Departementet legger til grunn at dersom en forelder legger ut slike opplysninger om barnet på Internett, vil dette selvsagt være et relevant moment i en sak mellom foreldrene etter barneloven for eksempel om foreldreansvar. Utover dette kan vi ikke se at barneloven kan beskytte et barn mot at foreldrene publiserer personsensitive opplysninger for eksempel på Internett. [...] Etter Barne- og likestillingsdepartementets oppfatning er det bekymringsfullt at barn etter dagens lovgivning ikke er gitt et tilstrekkelig vern mot at foreldrene publiserer svært sensitive opplysninger om dem på Internett. Etter vår oppfatning må denne beskyttelsen imidlertid primært ivaretas gjennom straffelovgivningen og ved å endre personopplysningsloven.»

«Barneombudet ønsker å fremheve at ved en tolkning av personvernreglene skal legges barnets beste til grunn, jfr. Barnekonvensjonen artikkel 3. Barn har rett på særlig beskyttelse. Foreldre og barn har i enkelte tilfeller motstridende interesser, noe som kan tilsi at det bør utredes om det er behov for særlige personvernregler for barn.

Barneombudet mener at det er akutt behov for tiltak som kan beskytte barna, og om nødvendig overprøve foreldrenes vurderinger. Eksempel på områder hvor dette er et behov er når foreldre legger ut sensitive opplysninger om barn på nettet.»

Mange av høringsinstansene har synspunkter på hvordan reglene om mindreåriges personvern skal utformes. Forslaget om å begrense den behandlingsansvarliges adgang til å behandle barns personopplysninger etter eget skjønn støttes av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Barneombudet og Utdanningsdirektoratet.»

Forslaget til endringen etter Prop. 47 L var blant annet personopplysningsloven § 11 tredje ledd som sier «Personopplysninger som gjelder barn skal ikke behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste.» Dette forslaget trådte i kraft 20 april 2012.

§ 11 tredje ledd er med på å styrke barnets personvern på internett, men jeg syntes at det fremdeles burde blitt oppstilt strengere krav i forhold til samtykkekompetansen. Slik som barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet nevner i utdraget overfor bør det lovfestes at foreldrenes samtykke skal vurderes ut ifra hva som er det beste for barnet, ved å få en slik presisering styrker man barna i en større grad fra å oppleve krenkelser fra sine foreldre.

I veiledning jeg tidligere har nevnt i oppgaven om Barn og unges personopplysninger: Veiledning for innhenting og bruk har Datatilsynet og Barneombudet i de utdypende kommentarene laget en presisering av samtykkekompetansen.

«Type opplysninger: Kontaktopplysninger og få, lite omfattende ikke-sensitive opplysninger. Den mindreårige må som hovedregel ha fylt 15 år for å kunne samtykke selv.

Type opplysninger: Mer omfattende publisering av ikke-sensitive personopplysninger. Den foresatte må samtykke for den mindreårige.

Type opplysninger: Sensitive personopplysninger om mindreårige. Mindreårige kan ikke samtykke til dette selv. Her må foresatte eventuelt samtykke.»

Her syntes jeg at Datatilsynet og Barneombudet er strenge i form av hva en som har fylt 15 år kan samtykke til, men dette viser igjen at det ved samtykke kreves strengere krav enn ved nektelse av et samtykke.

5.5 Straffbare krenkelser

I denne oppgaven har jeg som sagt tatt for meg barnets personvern overfor foreldres publiseringer på Facebook. Dette er noe jeg nå i denne delen av oppgaven også vil fokusere på. Spørsmålet blir her da om foreldre kan straffes etter straffeloven § 390 dersom de har begått krenkelser av privatlivets fred mot barnet. En annen problemstilling blir da om hvem det er som representerer barnet.

Etter straffeloven § 390 er krenkelser av privatlivets fred straffbart med bøter eller fengsel inntil tre måneder: «Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold.»

Her er privatlivets fred oppstilt i loven.

Etter NOU 2006:10⁷² kommer det frem at det i Norge bør være påtalemyndighetens ene og alene sitt ansvar å ta endelig stilling til hvilke straffbare handlinger som skal inn for retten. I samme utredning blir også barns særlige rettsstilling diskutert⁷³ her blir det fremsatt at barn i straffesaker har begrensende muligheter til å ivareta sine egne interesser, faktisk og rettslig. Etter straffeloven § 78 gjelder reglene i straffeprosessloven § 93g for adgangen til å begjære påtale dersom fornærmede er under 18 år. Etter straffeprosessloven § 93g at «Rettingheter som etter loven her tilkommer fornærmede og etterlatte, utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte er under 18 år, med mindre noe annet følger av lov. Er vergene uenige seg imellom om utøvelsen av rettighetene, skal det oppnevnes en setteverge.» Det vil si at dersom det tas ut påtale for et barn under 18 år er det foreldrene eller vergen som skal fremsette påtalen. Dette kan bli problematisk for barnet dersom det er foreldrene som her har krenket privatlivets fred. Her må eventuelt det gå inn en «setteverge» som kan ta over foreldrenes plass dersom foreldrene ikke rettighetene etter loven utøves av foreldrene.

---

⁷² NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter. 9.6 Avgjørelsen av påtalespørsmålet.

⁷³ NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter. 9.3 Særlig om barn som fornærmede.

Etter § 93g annet ledd følger det at en som har fylt 15 år på ethvert tidspunkt i saken selv kan utøve rettighetene som fornærmet eller etterlatt. Dette vil gjøre situasjonen enklere for umyndige som har fylt 15 år, her kan man faktisk selv utøve rettighetene som fornærmet, i motsetning til barn under 15 år som må ha en verge som kan utøve rettighetene for dem. Men dersom den fornærmede besitter blant annet en sinnslidelse etter vergemålsloven § 20 må den fornærmede ha en verge som kan fremme saken, men dette er noe jeg ikke vil gå videre inn på ettersom det går utenfor min problemstilling.

I tillegg til at den fornærmede selv eller vergen som utøver rettigheter for den fornærmede skal kunne få offentlig påtale begjært kreves det som et tillegg at offentlig påtale bare begjæres dersom det også finnes påkrevet av «almene hensyn» jf. § 390. Det er ikke nok at den fornærmede eller vergen krever offentlig påtale begjært. Offentlig påtale av en straffbar handling er i visse tilfeller betinget at «almene hensyn» krever det. Det «almene hensyn» går ut på om hvis vedkommende ikke straffes, om det da kan ha en negativ innvirkning på befolkningen for eksempel at dette kan støte befolkningen.

Problemstillingen som oppstiller seg her er at hvis det foreligger «almene hensyn» som gjør at det kan bli begjært offentlig påtale, blir problemet hvem som skal ta utøve rettighetene for den fornærmede ettersom det er snakk om barn. At foreldre utøver denne rettigheten på vegnet av barnet sitt kan jeg ha vanskelig med å forestille meg. Derfor må det som det nevnes i loven, bli fastsatt en setteverge for barnet, dersom det er tilfellet at det skal bli begjært offentlig påtale. Dette er ikke en problemstilling barn over 15 år trenger å ta hensyn til, men da kan det heller vurderes om det faktisk er aktuelt at en 15-åring utøver en rettighet etter straffeloven § 390 mot sine foreldre.

Tilfeller som dette kan møtes på andre måter enn med straff, som kan være positivt for barnet på samme måte som for foreldrene. I stedet for at barnet må gå til sak mot sine egne foreldre kan de heller bli henvist til andre løsninger. At foreldre får bøter og eventuelt må i fengsel grunnet krenkelser av barnet rett til privatlivs fred vil etter mitt syn være en unødvendig streng straff for foreldrene – med unntak av særdeles krenkende tilfeller.

Her kan det heller bli oppsatt samtaler og informasjon som kan forebygge at foreldrene ikke lenger krenker privatlivets fred. At foreldrene heller kan få en advarsel og informasjon enn en bot vil i mine øyne være et bedre og mer konstruktivt virkemiddel.

5.6 Klageadgang etter barnekonvensjonen

FNs generalforsamling vedtok desember i 2011 en tilleggsprotokoll til FNs barnekonvensjon som gir adgang til en klagemekanisme for brudd på konvensjonen. Tilleggsprotokollen ble lagt frem for signering den 28 februar 2012, og Finland var det første nordiske landet som signerte.⁷⁴ Tilleggsprotokollen har enda ikke trådt i kraft ettersom det kun er ni land som har ratifisert den, den vil tre i kraft tre måneder etter at det tiende landet har ratifisert tilleggsprotokollen. Norge er et av landene som ikke enda har ratifisert tilleggsprotokollen som gir adgang til en klagemekanisme for brudd på FNs barnekonvensjon⁷⁵. Da tilleggsprotokollen ble vedtatt var denne den siste av de viktige menneskerettskonvensjonene som fikk en individuell klagerett for brudd på barnekonvensjonen.

En klageadgang vil kanskje ikke ha høyest betydning for norske barn ettersom Norge ligger langt fremme når det kommer til ivaretagelse av barns rettigheter, men det vil kunne ha en stor betydning for barn i andre land som lever i et svakt rettssystem, hvor barnet i liten grad blir hørt.⁷⁶ Daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre uttalte «at en klageadgang vil innskrenke det nasjonale demokratiske handlingsrommet.» Lucy Smith hevder da i kronikken at «En klageadgang knyttet til Barnekonvensjonen vil neppe medføre betydelige innskrenkninger i det nasjonale handlingsrom i Norge, all den stund konvensjonen allerede nå i kraft av inkorporeringen kan kreves gjennomført ved norske domstoler og i norsk forvalt-

---

⁷⁴ NOU 2013:1 avsnitt: 19.6 Sikring av barns rettigheter – spørsmål om ratifisering av tilleggsprotokoll til FNs barnekonvensjon

⁷⁵ Barnekonvensjonen – barns rettigheter i Norge, Høstmælingen, Saga Kjørholt, Sandberg (red) 2 utgave. Side 23.

⁷⁶ <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article4024475.ece> Pionér eller bremsekloss? Kronikk av Lucy Smith. (Lest: 15.10.2013).

ning. Men det sentrale humanitære poenget er at klageadgangen vil kunne bidra til å styrke barns rettigheter i verden generelt. Det vil også bety adskillig om man på denne måten kan fremme en god tolkningspraksis.» Selv om organets uttalelser ikke i seg selv er rettslig bindene ved en klageadgang, vil det ved en klageordning føre til vesentlige rettskilder i forhold til barns rettigheter som kan synliggjøre en god praksis på området.

Ved en individuell klagerett vil barnet selv eller deres representanter, ha mulighet til å klage inn brudd på barnekonvensjonen til FNs barnekomite dersom behandling i alle nasjonale rettsinstanser ikke har ført frem. Hvem som representerer barnet vil mest sannsynlig i hovedsak være foreldrene dersom det er offentlige myndigheter som har krenket barnets rettigheter. Men dersom det er foreldrene som har krenket barnets rettigheter, vil det også være staten som er saksøkt ettersom det er staten som er forpliktet etter konvensjonen. Dette kan være en ugunstig situasjon for barnet, ettersom det er foreldrene som i de fleste tilfellene vil fremme søksmålet, er jeg er litt i tvil om foreldre her faktisk ville gått til sak, når det er de selv som har krenket barnet, selv om det er staten som i prinsippet blir saksøkt. På den andre siden kan det være tilfeller hvor foreldre ser dette som en gunstig situasjon hvor man kan hevde at staten ikke har gjort det de har forpliktet seg til etter konvensjonen, nemlig å sørge for et regelverk som beskytter barnets rettigheter.

Forslaget⁷⁷ om kollektiv klageadgang ble slettet fra utkastet til barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll. En kollektiv klageadgang kunne muligens vært med på å løse problemet som kan oppstå dersom det er foreldrene som krenker barnet, da har barnet mulighet til å få ulike type organisasjoner som kan representere barnet. I den omtalte kronikken av Lucy Smith nevner hun at dersom det åpnes for kollektiv klageadgang kan «forskjellige typer organisasjoner, som ombudsmenn, nasjonale menneskerettighetsorganisasjoner og seriøse frivillige organisasjoner» være med på at man får utpenslet en internasjonal praksis for tolkningen av de enkelte artikler, ettersom man får en klageadgang. Dersom forslaget om kollektiv klageadgang hadde blitt tatt med i tilleggsprotokollen kunne dette vært noe som styrket barnet rettsvern enda sterkere i mine øyne, ettersom da ulike organisasjoner muli-

---

⁷⁷ <http://www.crin.org/docs/A-HRC-WG-7-2-4.pdf> Article 7 Collective communications

gens kunne representert barnet i et eventuelt søksmål. Barnet har som sagt en individuell klageadgang i tilleggsprotokollen⁷⁸, denne er også med på å styrke barnets rettsvern. Nå har barn også fått en mulighet til å klage inn brudd på konvensjonen i tilleggsprotokollen slik som de andre viktige menneskerettskonvensjonen har, spørsmålet nå er når den vil bli ratifisert.

5.7 Bevisstgjøring

Et viktig tiltak som kan være med på å sikre barns rettsvern, er bevisstgjøring hos foreldre. Det foreligger helt klart et behov for å bevisstgjøre foreldre slik at de forstår at barn har rettigheter som selvstendige individer. Det blir nå satt fokus på nettvett og personvern hos barn. I dagens læreplan⁷⁹ står det blant annet som mål for opplæringen i samfunnsfag at eleven skal kunne «bruke grunnleggende nettvett i digital samhandling og ha kunnskap om regler for personvern i digitale medium». Det stilles her krav til at 4. klassinger skal «ha kunnskap om regler for personvern digitale medium». At barn får tilegnet seg denne kunnskapen gjør at barnet selv kanskje blir mer klar over sine egne rettigheter overfor sine foreldre. Dette er et viktig tiltak som er gjort fra Utdanningsdirektoratet sin side. Men hovedproblemet i denne oppgaven er som sagt foreldre som publiserer ytringer og bilder av sine og andres barn på Facebook. Et forslag kan derfor være at skoler og barnehager arrangerer foreldremøter om temaet eller at det blir tatt opp av FAU⁸⁰ på møter. Lærerne underviser barna i nettvett, og da er det naturlig at foresatte også blir involvert og informert om eget ansvar.

Det er nok mange foreldre som ikke er klar over hva slags plikter og ansvar de har overfor barna sine når de publiserer på Facebook. Datatilsynet gikk blant annet ut i media med en advarsel om å legge ut bilder av andres barn fra første skoledag på Facebook.⁸¹ Det er fort

---

⁷⁸ Tilleggsprotokollen er per dags dato ikke ratifisert.

⁷⁹ <http://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Kompetansemaal/?arst=372029322&kmsn=-669472951>

Læreplan i samfunnsfag – kompetansemål. Læreplankode: SAF1-03 Hovedinnhold

⁸⁰ Foreldrerådets arbeidsutvalg

⁸¹ <http://www.vg.no/teknologi/artikkel.php?artid=10044434> – Ulovlig med første skoledag på Facebook.

gjort når du tar bilde av ditt eget barn at du også får med andre barn på fotografiet. Hensynet med advarselen var å bevisstgjøre foreldre om at det faktisk er forbudt å legge ut bilder av andre (her i tilfellet andres barn) uten samtykke jf. personopplysningsloven § 8.

Datatilsynet har gitt ut en veiledning om bilder av barn på nett⁸² hvor målet for veiledningen er å gjøre andre tryggere på hvordan de presenterer barn på nettet. Ettersom det er foreldre som samtykker til at personopplysninger om barnet kan bli publisert og det er de som i stor grad publiserer bilder og ytringer på Facebook er det viktig at foreldre forstår omfanget av å publisere på internett, og at de tenker nøye igjennom hva de legger ut. Som det også kommer frem i veiledningen er det viktig å tenke om dette er noe barnet vil kunne like å se om 10 år, eller om det er noe barnet kan bli flau over, veiledningen oppstiller flere konkrete spørsmål som de vil at foreldre og andre skal tenke på før de publiserer opplysninger om barnet og som kan være til ettertanke. Foreldre har også et ansvar ved å fremstå som gode forbilder for sine barn. Hvis barna ser at foreldrene bruker fornuftig nettvett, er dette noe som lettere kan videreføres til barna. I veiledningsheftet kunne de med fordel fremstilt enda klarere reglene om barnets rett til privatliv. Det kunne også vært utformet noen enkle huskereglene istedenfor å legge alt for stort fokus på spørsmål til ettertanke selv om det også er viktig å få frem, så mener jeg at noen lette huskereglene hadde gjort veiledningen lettere å bruke.

Et annet tiltak som er gjort for å bevisstgjøre elever fra 4-10 trinn på skolen er noe som heter «Barneombussen»⁸³. Dette er en buss som skal reise til enkelte fylker og deres skoler. Formål med denne formen for bussreise er å bedre barn og unges kunnskap om deres rettigheter og det å forvalte dem. «Barneombussen» ble dannet etter at Barneombud Anne Lindboe ble stilt flere spørsmål av ungdomsintervjuere da hun fikk jobben som barneombud, de lurte på hva hun ville gjøre for å gi barn og unge bedre og mer kunnskap om sine rettigheter. Høsten 2013 på FN-dagen torsdag 24. oktober, startet «Barneombussen» sin

---

⁸² I beste mening ... Et veiledningshefte om bilder av barn på nett – Datatilsynet.

⁸³ <http://www.stortinget.no/no/Grunnlovsjubileet-2014/Jubileumskalender/Hendelser/Aktuelle/Barn-og-unge/Barneombussen/> (Lest: 22.10.2013)

spennende og viktige turne. Dette er et godt tiltak fra barneombudet mener jeg, som kan være med på å bevisstgjøre barn og lærere om deres rettsvern. I tillegg skaper formen med en slik «Barneombuss» en spenning hos barnet som gjør temaet mer interessant når det kommer en ukjent buss kjørende inn i skolegården.

Det er mange tiltak som kan vurderes for å bevisstgjøre foreldre. Det kan også utformes «typisk reklameplakater» på t-banen, busser og i det offentlige rom. Når det er noe man ser «hver dag» vil det føre til at man faktisk begynner å reflektere over det og at det dermed utløser samtaler om et tema som jo berører mange mennesker.

6. AVSLUTNING

Jeg har i denne oppgaven tatt for meg barns rettsvern i forhold til foreldres publiseringer på Facebook. Etter å ha drøftet ulike problemstillinger, mener jeg at det er en del endringer som kan bli gjort for å styrke barnets rett til privatliv enda bedre. Disse endringene nevnte jeg overfor i oppgaven.

Norge som stat er pliktet til å følge barnekonvensjonens regler om barns rettigheter. Norge som Lucy Smith kalte det i sin kronikk⁸⁴ har vært en pionér for barns rettigheter. Som hun videre nevner fikk Norge en ny barnelov som blant annet inneholdt barns rett til å bli hørt i 1981, det vil si åtte år før FNs barnekonvensjon ble vedtatt. Dette er et arbeid jeg syntes Norge som foregangsland for barns rettigheter og livskvalitet skal videreføre i årene som kommer. Barns rettigheter er viktig for alle barn i hele verden, og dersom Norge forsetter å videreutvikle ideer og kjempe for barns rettigheter, kan dette kanskje overføres og videreutvikles til andre land.

Når det kommer til barns rettsvern i forhold til foreldres publiseringer på Facebook, er dette en problemstilling som kommer til å bli mer og mer aktualisert. Formen og mulighetene til å dele bilder digitalt, både video og fotografier, og ytringer på nett, vil hele tiden endres i takt med den teknologiske utviklingen og holdningsendringer i samfunnet. De som er barn i dag, er den første generasjonen som for alvor opplever å ha foreldre som deler personopplysninger digitalt og som bruker sosiale medier mer eller mindre ukritisk. Bare for noen år tilbake hadde man det gode gamle fysiske fotoalbumet som sjelden kom på avveie eller ble sett i av andre enn nær familie. Det er derfor viktig at norske myndigheter følger den digitale utviklingen tett og forsetter å revidere lover som beskytter barnets rett til privatliv i takt med utfordringene som kommer. De barna som vokser opp i et digitalisert samfunn, og kanskje har opplevd ubehag ved foreldres publiseringer, vil trolig om 15 år passe godt på at de ikke offentliggjør sine barn på en tilsvarende måte. De har muligheten til å lære av de feilene foreldrene gjorde. Men uten et godt lovverk som håndheves og respekteres, kan utviklingen naturligvis gå i en helt annen retning. Derfor er det også viktig at foreldre be-

---

⁸⁴ Pionér eller bremsekloss? Kronikk av Lucy Smith. Aftenposten 10 februar 2011.

visstgjøres gjennom god nok informasjon fra det offentlige. Og at det skapes kompetanse rundt og forståelse for at barnet på lik linje med en voksen er et selvstendig rettssubjekt med de rettigheter det innebærer.

Norge må fortsette å fremstå som et pionérland når det kommer til barns rettigheter, det er viktig ikke bare for norske barn, men også for andre barn i hele verden.

7. LITTERATURLISTE

Internasjonale konvensjoner:

Den europeiske menneskerettskonvensjon i kraft 3. september 1953

Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter i kraft 23. mars 1976

FNs konvensjon om barnets rettigheter ikrafttredelse 2. september 1990.

Barnekomiteen:

Committee on the Rights of the Child – General Comments. No. 14 The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration art. 3 para. 1.

Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs53.htm> FNs Barnekomite kommentar til Norge (2010).

CRC/C/NOR/CO/4 Komiteen for barnets rettigheter Komiteens femtittredje sesjon 11. - 29. januar 2011

<http://www.crin.org/docs/A-HRC-WG-7-2-4.pdf> Article 7 Collective communications

Norske lover:

Lov 25.februar 1972 nr. 3

Lov 26 mars 2010 nr. 9 om vergemål

Lov 21 mai 1999 nr. 30 menneskerettsloven

Lov 01.januar.1982 om barn og foreldre

Lov 14.mars.2000 nr. 31 om personopplysninger

Lov 22.mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov

Lov-1961-05-12-2 Lov om opphavsrett til åndsverk m.v.

Forarbeider:

Ot.prp.nr.110 (2008-2009) Om lov om vergemål

NOU 2008: 15. 7.2.4 Barnekomiteens tolking av barnekonvensjonen

NOU 1995: 10 Reformer innen injurielovgivningen

St. meld nr. 42 Avsnitt: 4.3 Kort om EMK artikkel 10

NOU 1977: 35 Lov om barn og foreldre. Foreldreansvaret.

Ot.prp.nr.90 (2003-2004) Ny straffelov, alminnelig del.

NOU 2009:1 Individ og integritet.

Prop. 47 L (2011-2012) Endringer i personopplysningsloven.

Ot.prp. nr. 92 (1988-99). Om lov om behandling av personopplysninger

Innst. 175 L (2011–2012) Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen. 1.3 Mindreåriges personvern.

Meld. St. 11 (2012–2013) Avsnitt 8.6 Særleg om Facebook

NOU 1997:19 Et bedre personvern

NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning

NOU 2008: 9 Med barnet i fokus.

NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter

NOU 2013:1 avsnitt 19.6 Sikring av barns rettigheter – spørsmål om ratifisering av tilleggsprotokoll til FNs barnekonvensjon

Dommer:

Reklos and Davourlis v. Greece 2009 EMD -2005-1234

Rt. 2004 s. 811

Rt. 1999 s. 1183

Bøker:

Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge. 2. utgave av Høstmælingen, Saga Kjørholt, Sandberg (Red).

Barn og Foreldre. 7 utgave av Peter Lødrup og Lucy Smith.

Veiledninger:

Veiledning utgitt av Forbrukerombudet og Datatilsynet. Barn og unges personopplysninger: med retningslinjer for innhenting og bruk.

http://www.forbrukerombudet.no/asset/1507/1/1507_1.pdf

I beste mening ... Et veiledningshefte om bilder av barn på nett – Datatilsynet.

Artikler:

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr. 2 2011 s 106-126 - (FAB-2011-106) Artikkel om Barns personvern av Lucy Smith.

Barnets rettigheter på barnets premisser - utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett - En utredning gjort på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Det juridiske fakultets skriftserie, UiB nr. 115 2009 - (UJURS-2009-115) Av Karl Harald Søvig

Kronikk av Anine Kierulf. Morgenbladet 9-15 august 2013, side 17.

Annet:

<http://www.sigvekommedal.com/facebook-the-basics-%E2%80%93-et-sosialt-nettsamfunn-med-enorme-muligheter/> (Lest: 01.11.2013)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/personvern/hva-er-personvern.html?id=448290>
Hva er personvern? (Lest: 30.08.2013)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp.html?id=495> (Lest: 05.09.2013)

<http://www.stortinget.no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Forsidenyheter/2008-2009/Nylovbehandling-i-Stortinget/> (Lest: 03.09.2013)

<http://www.regjeringen.no/nb/dok/nouer.html?id=1767> (Lest: 03.09.2013)

<http://www.nrk.no/ostlandssendingen/-fjerner-tabuer-om-doden-1.11351960>

(Lest: 13.11.2013)

Vær varsom-plakaten, sentrale etiske retningslinjer for norsk presse (trykt presse, radio, fjernsyn og nettpublikasjoner), vedtatt av Norsk Presseforbund.

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/elevavisen/artikkel.php?artid=10100095>

(Lest: 05.08.2013)

<http://www.datatilsynet.no/personvern/Hva-er-personvern/> (Lest 02.11.2013)

<http://www.datatilsynet.no/Om-Datatilsynet/> (Lest: 06.10.2013)

<http://www.barnevakten.no/mange-barn-paa-facebook/> (Lest 30.10.2013)

<http://www.vg.no/teknologi/artikkel.php?artid=10044434> – Ulovlig med første skoledag på Facebook. (Lest: 24.08.2013)

<http://www.stortinget.no/no/Grunnlovsjubileet-2014/Jubileumskalender/Hendelser/Aktuelle/Barn-og-unge/Barneombussen/>
(Lest: 22.10.2013)

Årsrapport norSIS slettmeg.no

http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&ved=0CDUQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.slettmeg.no%2Farsrapport_slettmeg_2012-pdf%3Fpid%3DNative-ContentFile-File%26attach%3D1&ei=XwCFUqGHGY6P4gSq14CYCA&usg=AFQjCNHBY-k04K9O4vwOdDLmwz9rm2gKZg

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article4024475.ece> Pionér eller bremsekloss? Kronikk av Lucy Smith. (Lest: 15.10.2013).

<http://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Kompetansemaal/?arst=372029322&kmsn=-669472951>

Læreplan i samfunnsfag – kompetansemål. Læreplankode: SAF1-03 Hovedinnhold

